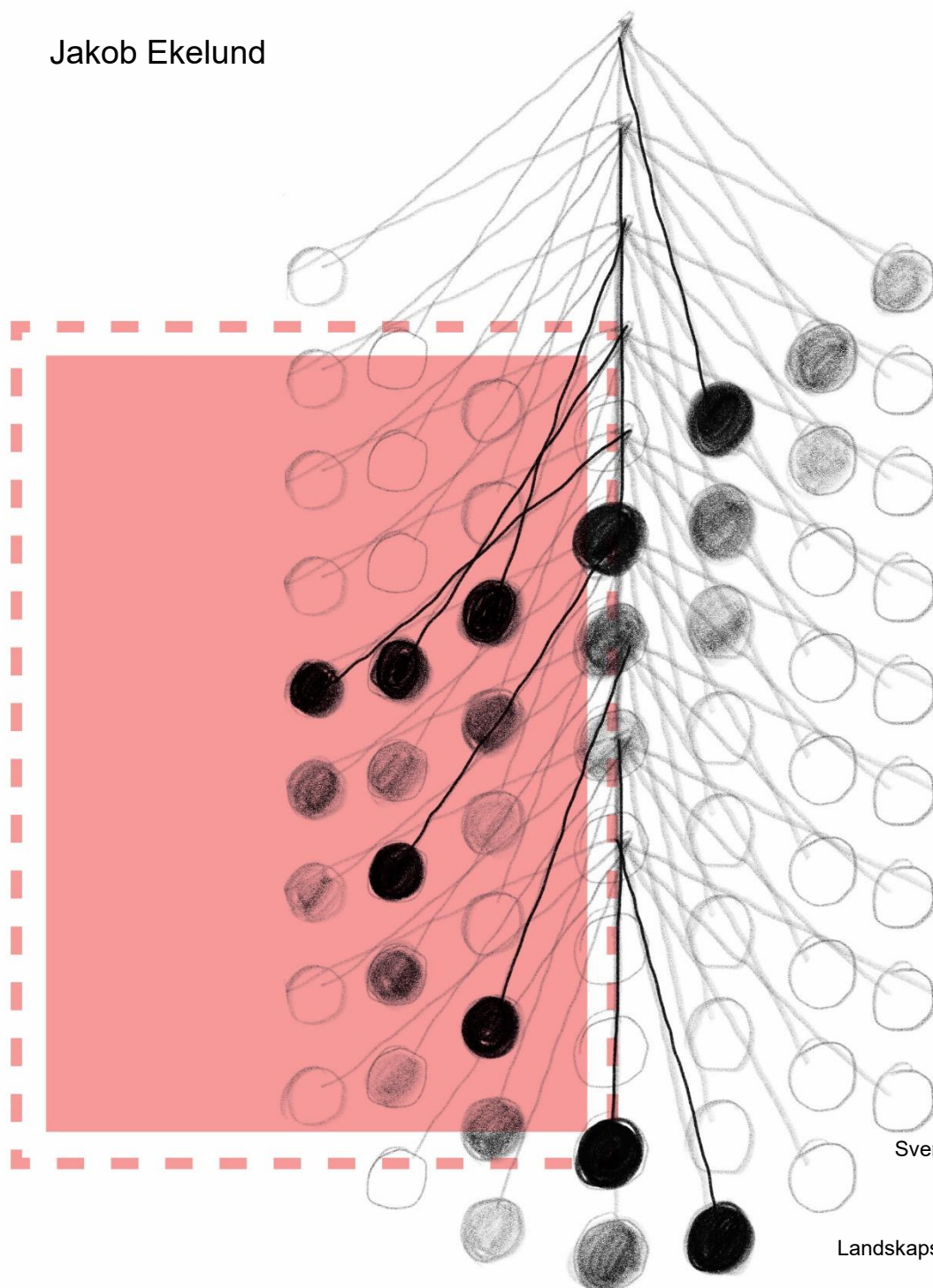

Landskapsarkitekters estetiska arbete

Ett sätt att förstå Stora torg i Eslöv

Jakob Ekelund

Examensarbete • 30 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Fakulteten för naturresurser
och jordbruksvetenskap
Landskapsarkitektprogrammet - Uppsala
Uppsala 2025

Landskapsarkitekters estetiska arbete. Ett sätt att förstå Stora torg i Eslöv

Landscape architects working with aesthetics. One way of understanding Stora torg in Eslöv

Jakob Ekelund

Handledare:	Vera Vicenzotti, SLU, institutionen för stad och land
Examinator:	Sofia Sandqvist, SLU, institutionen för stad och land
Bitr. examinator:	Sara Westerdahl, SLU, institutionen för stad och land
Omfattning:	30 hp
Nivå och fördjupning:	Avancerad nivå, A2E
Kurstitel:	Självständigt arbete i landskapsarkitektur, A2E - landskapsarkitektprogrammet - Uppsala
Kurskod:	EX0860
Program/utbildning:	Landskapsarkitektprogrammet – Uppsala
Kursansvarig inst.:	Institutionen för stad och land
Utgivningsort:	Uppsala
Utgivningsår:	2025
Omslagsbild:	Illustration skapad av författaren.
Upphovsrätt:	Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd. Om inget annat anges tillhör bilden författaren.
Originalformat:	A4
Elektronisk publicering:	https://stud.epsilon.slu.se
Nyckelord:	estetik, landskapsarkitektur, tyst kunskap, kunskapsteori, epistemologi, mätbarhet, manualisering, det omätbara, estetiskt arbete, arkitekturtävling, gestaltning.

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för stad och land
Avdelningen för landskapsarkitektur

Sammanfattning

Estetik är en av landskapsarkitekters kärnkompetenser men det är också ett område som kan upplevas svårt att diskutera. Genom kunskaps- och estetisk teori undersöks i detta arbete landskapsarkitekters estetiska arbete i gestaltungsprojektet Stora torg i Eslöv. Syftet är att artikulera kunskapen i hur landskapsarkitekter arbetar med estetiska frågor för att bidra till en djupare förståelse för landskapsarkitekters estetiska kompetens. Detta gjordes genom att undersöka hur det estetiska arbetet utfördes under de olika faserna av projektet Stora torg i Eslöv.

För att svara på frågeställningen redogörs först för estetik, genom en bakgrund och två teoretiska utgångspunkter, för att förstå vad landskapsarkitekterna arbetar med. Sedan redogörs för landskapsarkitekternas kompetens i sig genom kunskapsteori. Med dessa två delar som teoretisk bakgrund undersöktes fallet Stora torg i Eslöv genom dokumentstudie och kvalitativa intervjuer med ansvariga landskapsarkitekter.

Resultatet presenteras som en analys av materialet där slutsatserna sammanfattningsvis handlar om att estetik förekom som (i) mål, (ii) medel och (iii) motivering genom projektet. Analysen visar att landskapsarkitekternas arbete med estetiska frågor skilde sig åt under projektets gång: Under den förberedande fasen argumenterade landskapsarkitekterna för sin estetiska kompetens. Under tävlingsfasen arbetade de med kunskap om relationen mellan icke-estetiska och estetiska egenskaper utifrån problemformuleringar som integrerade estetik med andra aspekter. Under utredningsfasen arbetade landskapsarkitekterna med att visualisera möjliga lösningar för att synliggöra tyst kunskap om estetiska egenskaper för att möjliggöra diskussion och beslut. Sist, under projekteringsfasen användes tävlingsförslaget som en gemensam plattform för att relatera detaljer till helheten för att bevara estetiska visioner.

Arbetet visar på att det estetiska arbetet var integrerat med arbetet med övriga aspekter, vilket innebär att en förståelse för landskapsarkitekternas arbete behöver ta estetik i beaktning. Dessutom visar arbetet hur landskapsarkitekterna använde estetiska medel för att skapa sociala, mellanmännsliga värden, och på så vis knyts det estetiska arbetet till främjandet av omätbara värden och en nyansering av begränsande förståelser av kunskap.

Nyckelord: estetik, landskapsarkitektur, tyst kunskap, kunskapsteori, epistemologi, mätbarhet, manualisering, det omätbara, estetiskt arbete, arkitekturtävling, gestaltning.

Abstract

Aesthetics is one of the foundational competencies of landscape architects but it is also a topic which can be hard to discuss. Using epistemology and aesthetic theory this thesis explores how the landscape architects worked with aesthetics in the project Stora torg in Eslöv. The purpose is to articulate the knowledge in how landscape architects work with aesthetic issues to contribute to a deeper understanding of this foundational competency for landscape architects. This was done by examining how the landscape architects worked with aesthetics during the different phases of the project Stora torg in Eslöv.

To answer this question a background on aesthetics was introduced to understand what it is that the landscape architects worked with, as well as a background on epistemology in order to understand the competency in and of itself. From this theoretical foundation the case was examined through document study and qualitative interviews.

The result is presented as an analysis of the material where the conclusions in short are that aesthetics were used in the project as (i) goals, as (ii) means and as (iii) motivations. The analysis shows that the work with aesthetic issues differed during the project: During the preparatory phase the landscape architects used their aesthetic knowledge as an argument in order to be allowed to compete. During the competition phase they worked with their knowledge of the relationship between non-aesthetic and aesthetic properties, by using wicked questions which integrated aesthetic aspects with other aspects. During the investigative phase the landscape architects worked with visualizing tacit knowledge regarding aesthetic properties in order to facilitate discussions and decision. Finally, during the final phase, when building plans were produced, the competition entry was used as a common ground to relate details to the whole in order to preserve visions regarding the aesthetic.

This thesis shows how work with aesthetics was integrated with other aspects of the work, therefore an understanding of the work of landscape architects would have to take aesthetics into consideration. In addition, the thesis shows how the landscape architects used aesthetic means in order to achieve social, interpersonal values and in doing so, the work with aesthetics is tied to immeasurable values (*omätbara värden*) and posited as a way of nuancing the limiting understandings of knowledge.

Keywords: aesthetics, landscape architecture, tacit knowledge, epistemology, working with aesthetics, architectural competition, design.

Förord

Att skriva examensarbete har varit en utmanande process, en bergochdalbana, en pendling mellan akademisk glädje och ångest. Men, att jag har fått spendera ett halvår på att fördjupa mig inom estetik har varit en ynnest och jag hoppas att den entusiasm jag känner inför ämnet skiner genom texten.

Tack Vera för din handledning, uppmuntran och noggranna läsning. Tack Anders, Emily och Kristina för att ni tog er tid att diskutera en ofärdig frågeställning. Tack Intervjupersonerna för att ni gav så frikostigt av er tid. Tack Kajsa.

Innehållsförteckning

1. Estetik som en kärnkompetens för landskapsarkitekter	8
1.1 Stora torg i Eslöv, ett projekt med estetiska mål	10
1.2 Estetiskt arbete: förklaring och avgränsning	10
1.3 Syfte, frågeställning och disposition	11
1.3.1 Undersöka den estetiska kompetensen	11
1.3.2 Undersöka estetiskt arbete i Stora torg	11
1.3.3 Arbetets disposition	12
2. Estetik: bakgrund och teori	13
2.1 En samtida och historisk bakgrund	13
2.2 Formalism och kontextualism	14
2.3 Estetik som kunskapsform	16
2.4 <i>Aesthetic creation theory</i> inom landskapsarkitektur	18
3. Kunskapsteori och landskapsarkitektens estetiska arbete	21
3.1 Växelspel eller pendlande	23
3.2 Tyst kunskap	25
3.3 Tre dimensioner av tyst kunskap	27
3.4 Sammanfattning av teori	30
4. Metod: dokumentstudie och intervjuer	32
4.1 Val av fall och generaliserbarhet	32
4.2 Dokumentstudie	35
4.3 Intervjuer	38
4.4 Metoddiskussion	40
4.5 Användning av AI inom arbetet	41
5. Om Stora torg i Eslöv och omgestaltningens faser	42
6. Analys av det estetiska arbetet	51
6.1 Estetiskt arbete i den förberedande fasen	51
6.2 Estetiskt arbete i tävlingsfasen	52
6.2.1 En känsla som central estetisk egenskap	56
6.2.2 Kommunikation och synliggörande av det estetiska	58
6.3 Estetiskt arbete i utredningsfasen	60
6.4 Estetiskt arbete i projekteringsfasen	65
6.4.1 Utveckling av markbeläggningen på torgytan och dokumentens skillnad i syfte	66
6.4.2 Estetiskt arbete integrerat med andra aspekter genom Perennparkettens utformning	68

6.4.3 Utveckling av markbeläggning och förhandling om träd längs Stationsgränd och Köpmansgatan	71
6.5 Estetik som begrepp för intervjupersonerna.....	73
7. Sammanfattning, diskussion och slutsats.....	76
7.1 Sammanfattning av det estetiska arbetet	76
7.2 Om generaliserbarhet och vidare forskning	77
7.3 Om estetik och rationalitet.....	78
7.4 Slutsats, om estetik	79
Referenser	81
Figurförteckning.....	85

1. Estetik som en kärnkompetens för landskapsarkitekter

Estetik är ett av få områden där landskapsarkitekter inte behöver ta stöd från en annan kompetens. Det var en förklaring av hur landskapsarkitekter arbetar med estetik som jag stötte på när jag skulle göra min praktik inom landskapsarkitektprogrammet. Inför praktikkursen ombeds varje student att formulera sina intressen och när jag ställdes inför denna fråga skrev jag estetik, trots att jag hade en känsla av att det var svårt att diskutera och applicera under praktiken. Min handledare svarade med att estetik är intressant eftersom det är “en av kanske förhållandevis få specialistkompetenser som vi landskapsarkitekter förväntas ha.” Denna förklaring ställdes i stark kontrast mot förhållningssättet jag hört under utbildningen, att alla estetiska val måste underbyggas med andra funktionella argument. Kan det vara så att specifikt estetisk kunskap efterfrågas? Här föddes tanken att i mitt examensarbete undersöka denna specialistkompetens.

Estetik är viktigt vid planering för hållbara framtider vilket visas då regeringen pekar ut estetik som central för framtida hållbara levnadsmiljöer i Propositionen *Politik för gestaltad livsmiljö* (Kulturdepartementet 2018). Likaså pekar EU:s satsning genom *New European Bauhaus* på att estetik är viktigt genom att inkludera det som ett av sina tre ledord: *sustainability, aesthetics* och *inclusion*. (New European Bauhaus u.å.) Dessutom visar forskning på estetikens betydelse för hållbar planering, Meyer (2008, 2015) menar att skönhet har betydelse för attityder gentemot hållbarhet och Lehtinens (2021) begrepp estetisk hållbarhet kan appliceras på landskapsarkitektur för att visa att estetik är centralt för att gestalta hållbart.

Med estetikens relevans i policy i åtanke och dess närvaro inom både praktik och forskning, vari ligger då den upplevda svårigheten att diskutera det? En del av förklaringen kan finnas hos Bornemark (2018) som menar att vår samtida begränsande kunskapsförståelse påverkar vårt samhälle till att allt mer fokusera på mätbara värden som det normativt rationella, vilket gör att andra omätbara värden har svårare att ses som rationella. I Bornemarks (2018) argument är främst värden

relaterade till omsorg och offentlig sektor i fokus men applicerat på landskapsarkitektur kan det innebära att estetiska värden, som är svåra att mäta, har liknande svårighet att stå sig gentemot mätbara värden. Estetiska värden innefattar mätbara aspekter då de grundas i det perceptiva men även icke-perceptiva aspekter kan spela in för estetiskt värde vilket understryker att det är värden som behöver bedömas (Shelley 2022). Bedömningen är något som kan ställas på sin spets i samband med projekt i det offentliga rummet då en kommun handlar upp tjänster enligt lagen om offentlig upphandling som ställer krav på att anlita den med mest förmånliga villkor (Upphandlingsmyndigheten u.å.). I en samtid med en övertro på mätbara värden kan estetiska värden vara svårare att hävda i en sådan process.

Samtidigt måste, som Sandqvist och Vicenzotti (2024:217) uttrycker det, “arkitektur och landskapsarkitektur utformas på ett visst sätt. Ingen byggnad, ingen anläggning är utan estetiskt uttryck.” Om estetik inte tas med som aspekt i upphandlingar eftersom det är en aspekt som är svår att mäta, eller tvärtom, inte tas i beaktning för att det utesluts, så blir det inte föremål för diskussion och jämförelse. Det kan leda till att kunskapen som används för arkitekturens utformning blir en tyst kunskap som inte (kan) artikuleras (Sandqvist och Vicenzotti 2024:217).

Tyst kunskap är ett begrepp som förekommer inom samtida arkitekturforskning, bland annat i antologin *The tacit dimension* (Schrijver 2021). Schrijver (2021) menar att begreppet tyst kunskap hjälper den arkitektoniska professionen att knyta ihop praktiker och teorier. Arkitekturens betingelser gör att det är en profession som använder både explicit och tyst kunskap och därför är det ett användbart begrepp för att förstå kunskapsdimensioner inom arkitektur (Schrijver 2021).

Utifrån dessa två förklaringar kan svårigheten att diskutera estetik inom landskapsarkitektur förstås utifrån å ena sidan en systematiskt starkare tro på mätbara värden, och å andra sidan utifrån att det är tyst kunskap som ligger till grund för arbetet med estetik. Samtidigt upplevde jag i mötet med professionen att estetisk kunskap uttalat efterfrågades i projekt och det går att se att projekt hyllas för dess estetik. Stora torg i Eslöv är ett exempel på ett projekt som blivit hyllat

för dess estetiska värden då det fick Sveriges arkitekters pris för landskapsarkitektur, Landmärket. Dessutom hade projektet höga ambitioner för det estetiska, vilket syns i *Tävlingsprogrammets* mål relaterade till upplevelse (Eslövs kommun 2017b). Att estetiska värden var ett av ändamålen med projektet kan göra det svårt att förstå ett sådant projekt utifrån devisen att estetiska val måste underbyggas med andra funktionella argument. Frågan blir då hur vi istället kan förstå ett sådant projekt.

1.1 Stora torg i Eslöv, ett projekt med estetiska mål

Stora torg är det centrala torget i Eslöv, och omgestaltades mellan 2017-2021 genom en arkitekttävling (Eslövs kommun 2017a; Eslövs kommun u.å.b). Projektet hade bland annat som mål att skapa estetiska värden; i *Inbjudan till arkitekttävling* (2017) börjar stycket som beskriver projektets mål med att de vill skapa "en attraktiv plats" (Eslövs kommun 2017a). En attraktiv plats är ett svårt mål dels eftersom det inte kan mätas utan måste bedömas, dels eftersom det finns väldigt många olika svar på hur en sådan plats kan se ut. Dock får målet om en attraktiv plats här en överordnad roll i ett uppdrag till landskapsarkitekter, i ett sammanhang där den med mest förmånliga villkor måste väljas enligt lagen om offentlig upphandling (Upphandlingsmyndigheten u.å.). Det måste således förutsättas att landskapsarkitekterna har kompetens för att uppfylla ett sådant estetiskt mål, det vill säga en estetisk kompetens.

Samtidigt som det antas att de har den kompetensen kan tyst kunskap och ett fokus på mätbara värden göra att diskussion om kompetensen försvåras. Med tanke på denna svårighet så kan det vara givande att undersöka hur landskapsarkitekterna använt den estetiska kompetensen i projektet. En tydlig bild av hur arbete med estetik gått till borde vara gynnsamt för en profession där policyer sätter estetik i centrum. Därför kommer fokuset vara på just arbetet med estetik inom projektet Stora torg, det estetiska arbetet.

1.2 Estetiskt arbete: förklaring och avgränsning

För att undersöka landskapsarkitekters arbete med estetiska frågor kommer jag använda begreppet estetiskt arbete. Det är inte ett begrepp i allmän användning

inom landskapsarkitektur men är användbart i denna uppsats eftersom det fokuserar på, och utgår ifrån, det fenomen jag är intresserad av: när estetisk kompetens utövas. I detta fall syftar estetik till något mer än just resultatets uttryck, något mer än upplevelsen av miljön och mer än hur landskapsarkitekten uttrycker sig bildmässigt för att kommunicera sina idéer. Det syftar till arbetet med dessa frågor utifrån kunskap om området. Hur arbetet går till när landskapsarkitekten gör nytta av dessa kunskaper för att lösa frågor om estetik hamnar då i fokus.

Estetiskt arbete skulle kunna översättas till *aesthetic labour*, vilket är ett begrepp som förekommer inom samhällsvetenskapen (Witz et al. 2003). Då syftar det till arbete relaterat till den egna kroppen och dess utseende, ett arbete som bland annat kan ha som mål att kommunicera ett företags idé (ibid). Min användning av estetiskt arbete är inte samma som *aesthetic labour* eftersom mitt syfte inte är en genusvetenskaplig eller marxistisk kritik. Även om en undersökning utifrån det perspektivet säkerligen vore givande är intentionen en annan i detta arbete.

Utifrån definitionen i detta arbete innefattar landskapsarkitekters estetiska arbete allt från estetik i visionärt arbete till detaljerat designarbete. Arbetet med gestaltning hamnar i fokus, eftersom det är ett gestaltningsprojekt som granskats.

1.3 Syfte, frågeställning och disposition

1.3.1 Undersöka den estetiska kompetensen

Mot bakgrunden av svårigheten att diskutera estetik och dess relevans inom praktiken skulle en fördjupad förståelse kunna vara gynnsam. Arbetets syfte är således att belysa kunskapen kring hur landskapsarkitekter arbetar med estetik för att bidra till en djupare förståelse för landskapsarkitekters estetiska kompetens.

1.3.2 Undersöka estetiskt arbete i Stora torg

Arbetets frågeställning är: Hur utfördes landskapsarkitekternas estetiska arbete under de olika faserna av gestaltningsprojektet Stora torg i Eslöv?

1.3.3 Arbetets disposition

För att svara på frågeställningen om hur detta arbete utförts behövs en förståelse för estetik för att förstå vad landskapsarkitekterna arbetar med. Därför kommer estetik behandlas under följande avsnitt med ett bakgrundskapitel och ett teoretiskt kapitel. Utöver estetik krävs också en förståelse för landskapsarkitekternas kompetens i sig och för att förstå det kommer arbetet fördjupa sig i kunskapsteori i kapitlet efter estetik. Med dessa två delar som grund presenteras sedan hur arbetets undersökningar gått till.

Efter det presenteras fallet Stora torg i Eslöv med en kortfattad orientering av såväl projektet i sig, genom dess faser, som platsen, genom kartor fotografier och dokument relevanta för analysen. Efter presentationen följer analysen som resultat ordnat efter projektets kronologiska indelning i faser. Sist i arbetet kommer ett avslutande kapitel där analysen knyts an till ett bredare sammanhang.

2. Estetik: bakgrund och teori

För att påbörja svaret på frågeställningen behövs en bakgrund om estetik för att förstå vad det är landskapsarkitekterna arbetar med för kunskap. Estetik är ett begrepp som kan upplevas förvirrande för att det kan referera till sådant som är upplevelsemässigt och abstrakt, samt att det kan definieras på olika sätt. Först presenteras därför en del definitioner av estetik som relateras till landskapsarkitektur. I efterföljande avsnitt presenteras teorier som ligger till grund för hur begreppet estetik används inom detta arbete.

2.1 En samtida och historisk bakgrund

I den samtida landskapsarkitekturens teoretiska diskurs identifierar Melcher (2022) tre spår av hur estetik används: estetik som det sköna, estetik som det meningsfulla och estetik som upplevelse. Med estetik som upplevelse syftar Melcher (2022) till ett synsätt där den omedelbara upplevelsen av landskapet är vad som utgör estetisk njutning. Med estetik som det meningsfulla syftar hon till ett synsätt där den kulturella kontexten är det centrala för estetik och med estetik som det sköna syftar hon på ett synsätt där upplevelsen av sköna objekt är det som ger upphov till estetisk njutning (Melcher 2022).

Estetik har en stark koppling till skönhet och det kan bero på att estetik som begrepp kom till som en följd av teoretisering om hur människan upplever just skönhet (Shelley 2022). Shelley (2022) redogör för begreppet ur ett filosofiskt perspektiv och beskriver att estetik har rötter i 1700-talets filosofi i begreppet *taste* som kom till som ett motstånd mot en rationalistisk förståelse av hur vi upplever skönhet. Medan rationalisterna menade att vi upplever skönhet för att vi resonerar oss fram till det menade förespråkarna för *taste* att det är något som känns, omedelbart (Shelley 2022). Utöver skönhet har estetiska upplevelser också kategoriserats som sublimt och pittoreskt (Melcher 2022). Sublimt beskrivs som att ge upphov till liknande njutning som skönhet men kommer snarare från upplevelser av något överväldigande (ibid).

Melcher (2022) menar att fokuset på skönhet bara utgör ett av tre samtida synsätt på estetik inom landskapsarkitektur och de andra har en bredare definition.

Hellström Reimer (2010) kopplar an till dessa två andra synsätt på ett sätt som visserligen också skulle kunna läsas som att förespråka det sublima. Hellström Reimer (2010) propagerar för att landskap som syftar till att skapa en hållbar framtid behöver inkludera estetik som går bortom det lugnande och vackra. "The future eco-scape is not necessarily a sphere where you feel 'at ease', but a performative and unsettled space in constant transformation and change." (Hellström Reimer 2010) Att adressera distansen mellan människa och landskap kan kräva att gå bortom vackert och lugnt, för att istället prata om och skapa andra estetiska upplevelser, menar Hellström Reimer (2010). Hon utgår således från en förståelse av skönhet i likhet med att försköna, att använda skönhet för att dölja negativa aspekter.

För estetik gäller att utgångspunkten i upplevelsen finns kvar idag, men fokuset har breddats och en förståelse av estetik som upplevelsen av det sköna (och dess variationer såsom det sublima) kan idag anses vara föråldrad (Nationalencyklopedin u.å.a). Estetik kan också förekomma med en bredare begreppsvärld inom konstfilosofiska sammanhang för att diskutera upplevelsen av konst (ibid). De olika synsätt som Melcher (2022) presenterar från landskapsarkitekturens diskurs visar även de på en bredare förståelse än endast skönhet. Estetik kan även syfta på förnimmelsekunskap, empiriska undersökningar av människors uppfattningar och en mer vardaglig förståelse av uppfattningar om och förhållningssätt till konst, natur eller mer vardagliga miljöer (Nationalencyklopedin u.å.a).

2.2 Formalism och kontextualism

Vanligt förekommande begrepp för att dela in teorier om estetik är formalism och kontextualism. Formalism grundas på en förståelse av att estetisk upplevelse är grundad i uppskattning av ett objekt och menar enkelt sagt att de estetiska kvaliteterna finns i det som går att se, uppleva, höra, känna, smaka (Shelley 2022). Vanlig kritik har att göra med att formalister ignorerar kontexten, något som kontextualister istället sätter i fokus. Medan formalism har övergetts som förklaringsmodell för att förklara konst, skriver Shelley (2022) att det fortfarande har förklaringsvärde inom estetik.

Inom landskapsarkitekturens teori förekommer det en debatt som skulle kunna härledas till en konflikt mellan formalism och kontextualism som belyser respektive positioners ståndpunkter på ett givande sätt. Meyer (2008, 2015) och Herrington (2016) förespråkar användning av begreppet skönhet inom landskapsarkitekturens teori utifrån vad som kan förstås som en kontextualistisk ståndpunkt och Treib (2018) kritiserar dem båda utifrån vad som kan förstås som en formalistisk ståndpunkt då han menar att de blandar ihop etik och estetik.

Meyer (2008) skriver att skönhet har varit en underordnad aspekt inom landskapsarkitekturens fält och argumenterar i sitt inflytelserika manifest att skönhet borde ha en mer central ställning. Hon beskriver det som att skönheten presterar när det kommer till vår upplevelse av landskap och denna prestation påverkar vår uppfattning av hållbara landskap (Meyer 2008). Senare utvecklar Meyer (2015) sitt förhållningssätt till att inkludera fler estetiska upplevelser än skönhet, men skönhet och harmoni är starkt närvarande. Herrington (2016) tar i sin artikel upp tre samtida inriktningar för skönhet inom landskapsarkitektur. En av dessa inriktningar är kontextuell skönhet som syftar till att uppskattningen av skönhet hos något förändras när vi får reda på andra aspekter av detta något, exempelvis att vår uppfattning av skönheten hos en växt förändras på grund av att vi får reda på att den är invasiv (Herrington 2016).

Treib (2018) argumenterar också för vikten av estetik inom landskapsarkitektur men kritiserar Herrington (2016) för att blanda ihop etik och estetik då det faktum att en växt är invasiv ger etiska anledningar till att inte använda den, men det förändrar inte något av vår uppfattning om dess estetiska egenskaper. Hållbarhet är en funktionell måttstock inte en estetisk egenskap (Treib 2018:32). Treib (2018) kritiserar även Meyers (2008) användning av estetik på samma grunder. När det kommer till landskapsarkitektur, menar han att många blandar ihop moraliska värden med värden som finns i skönhet och uppskattning (Treib 2018). Han använder Meyers (2008) beskrivning av projektet *the Urban Outfitters Corporate Headquarters i Philadelphia* som exempel där hon skriver att “the particular beauty (...) is found in the re-use of tons of on-site demolition rubble” (Meyer 2008:14). Treib (2018) menar att hon blandar ihop de etiska värdena i att återanvända material med den skönhet som de skapat på platsen, som istället

kommer från “the consequential shapes, spaces, colours, textures, and configuration of the materials, and a host of other factors.” (Treib 2018:31) Treibs (2018) ståndpunkt belyser således den formalistiska traditionen att skönhet kommer från ordning genom former och andra liknande egenskaper. Meyers (2008) och Herringtons (2016) ståndpunkter belyser istället hur människan uppfattar skönhet och det skönas kontext, såsom dess miljömässiga påverkan.

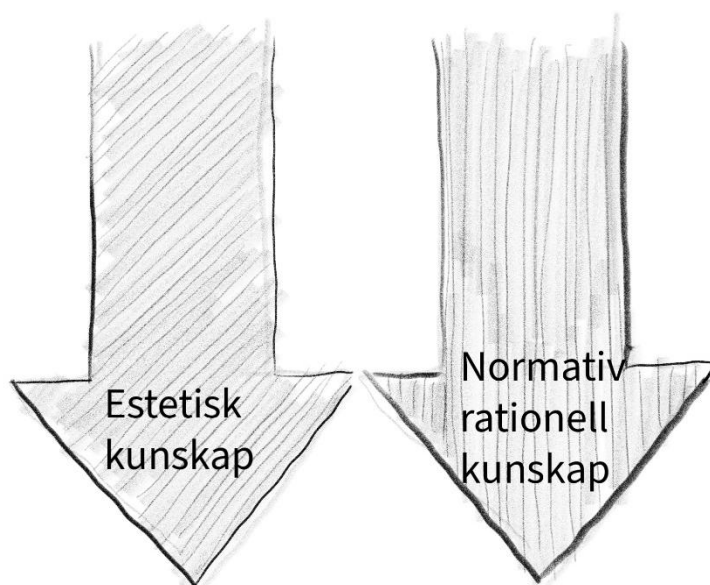
Flera av de estetiska perspektiven inom landskapsarkitekturens teori relaterar till skönhet men de går också bortom skönhet, vilket går att se i Melchers (2022) två andra presenterade spår. Herrington (2016) och Meyer (2008) fokuserar båda på skönhet. Treib (2018) lyfter att uppskattningen av skönhet inte bör blandas ihop med uppskattningen av etiska värden. Hellström Reimer (2010) kritiserar landskapsarkitektur som fokuserar på skönhet för att reproducera samhälleliga ohållbara praktiker.

Det är mycket som kan påverka landskapsarkitekters förståelse av estetik. Skönhet, mening och upplevelse som behandlats under föregående delkapitel är alla viktiga för att kontextualisera begreppet, men användningen i denna uppsats sätter snarare fokus på kunskap. Landskapsarkitekternas förutsatta estetiska kompetens förutsätter i sin tur någon form av estetisk kunskap. Vare sig den är teoretisk och handlar om vad som utgör upplevelse, eller om den är praktisk och handlar om hur saker och ting upplevs. Efter denna bakgrund om estetik följer den teoretiska grunden för estetik.

2.3 Estetik som kunskapsform

I och med denna uppsats kunskapsfokus presenteras en teoretisk utgångspunkt för estetik som ligger närmare att se det som förnimmelsekunskap. Estetik definieras som en parallell kunskapsform baserad på det sinnliga, bredvid kunskapsformer som baseras på analytiska logiska resonemang som ses som det normativt rationella (Wallenstein 2008). Wallenstein (2008:62) inleder med att estetik verkar vara ett svårt begrepp. Hans redogörelse för tillkomsten av begreppet är, till skillnad från Shelley (2022), mindre polemisk och menar genom sin betoning på uppfinning att införandet av begreppet estetik handlade om något mer än införandet av ett nytt fält, det handlade “om omstörtande av tänkandets egna

hierarkier.” (Wallenstein 2008:68) Användningen av uppfinna, understryker han, ska inte förstås som att skapa något ur intet utan snarare som att skapa något nytt genom omformande av tidigare delar (ibid). Centralt i denna förklaring av estetik finns en motsättning mellan en estetisk förståelse, som möjliggör upplevelsen av en helhet, och en logisk förståelse som plockar isär och analyserar helhetens ingående delar för att förstå den (Wallenstein 2008:69-70). Om denna förståelse av estetik jämförs med begreppet *taste* hamnar estetik också i en historisk kontext av motstånd mot en begränsande förståelse av upplevelser. Estetisk kunskap står således här för något annat än den normativa rationella kunskapen, och de illustreras därför som två parallella rörelser.

Figur 1. Illustration av estetisk och rationell kunskap som parallella, efter Wallenstein (2008).

Spänningen mellan estetisk och analytisk kunskap är närvarande inom landskapsarkitekternas praktik. Birgerstam (2000) fokuserar på arkitekternas skissande praktik och beskriver där en relation mellan positionerna estetisk/intuitiv och rationell/analytisk som centrala för arkitekters praktik. Hon menar att en språklig polarisering genom motsatsbegrepp för rationellt och intuitivt spår på att se dessa som motsatspar, men för arkitekternas skissande praktik förutsätts att dessa ses vid sidan av varandra, eller som hon skriver:

“relationen dem emellan bör kanske snarare ses som mellan gin och tonic” (Birgerstam 2000:96). I linje med Birgerstams (2000) liknelse är estetisk och normativt rationell kunskap tänkta att relateras till varandra, inte att skiljas åt. Syftet med att visa dem som separata är att kunna påvisa att intuition och subjektivitet är förutsättningar för den estetiska kunskapen.

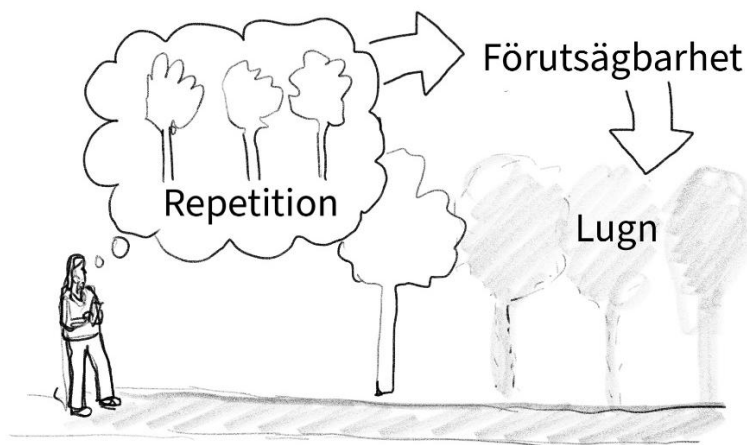
Krupinskas (2016) beskrivning av arkitekternas praktik använder också en rörelse mellan två poler, ibland mellan konstnärlig och intellektuell, ibland mellan lekfull och seriös. Men det centrala fenomenet genom hennes förklaringar är snarare osäkerheten i arkitektens arbete. Särskilt, skriver Krupinska (2016:49), eftersom det alltid kan finnas flera olika lösningar på varje problem. För det menar hon att rörelsen mellan dessa motsatser är nödvändigt för att förstå, särskilt är det nödvändigt att röra sig mellan polerna helhet och detalj (Krupinska 2016). Genom att se landskapsarkitektens estetiska kunskaper som mer än att ordna ett landskap till harmoni utan som en parallell kunskapsform som berör det som inte går att rationalisera kan undersökningen av det estetiska arbetet beröra ett bredare perspektiv längs hela pendelrörelsen mellan polerna.

2.4 *Aesthetic creation theory* inom landskapsarkitektur

En definition av estetik som lägger tyngdvikten vid kunskap är dock inte så hjälpsam vad gäller att förstå hur landskapsarkitekter faktiskt arbetar för att skapa estetiska upplevelser. För en förståelse för detta tar arbetet stöd i en förklaring grundad i formalism med ett koncist formulerat analytiskt ramverk vad gäller skapandet av estetisk upplevelse.

Van Etteger et al. (2016) introducerar en applicering av filosofen Zangwill (2007) som förespråkar ett formalistiskt synsätt på estetik. Zangwills (2007) *Aesthetic creation theory* bygger på ett särskilt förhållande mellan två egenskaper. Dessa egenskaper är estetiska egenskaper (*aesthetic properties*) och icke-estetiska egenskaper (*non-aesthetic properties*). De estetiska egenskaperna som konsten besitter kommer till genom att icke-estetiska egenskaper ordnas på ett visst sätt utifrån en insikt, hos konstnären, om relationen mellan dessa (Zangwill 2007). Van Etteger et al. (2016) menar att detta möjliggör en förståelse för landskapsarkitektens arbete med gestaltning (se figur 2).

Zangwills (2007) teori inkluderar en bred definition av konst, som enligt van Etteger et al. (2016) även inkluderar landskapsarkitektur. Zangwill (2007) menar att konst är artefakter som skapas genom medveten handling med särskild intention och van Etteger et al. (2016) exemplifierar detta relaterat till landskapsarkitektur genom uppskattningen av särskilda landskapsscener och mötet mellan två (skapade) landskapselement, såsom ett rödbladigt träd som ställs i kontrast mot en klarblå himmel (Van Etteger et al. 2016:83).

Figur 2. Illustration av hur en landskapsarkitekt kan använda den icke-estetiska egenskapen repetition för att skapa den estetiska egenskapen lugn.

Zangwills (2007) förklaring är logisk och möjliggör en sorts analys av estetik, vilket kan verka gå emot definitionen av estetik som en parallell kunskapsform till normativt rationella kunskaper. Dock definieras de som parallella kunskaper för att de ska kunna relateras till varandra. *Aesthetic creation* är estetisk enligt denna uppsats definition eftersom den bygger på en estetisk kunskap. Insikten om sambandet mellan icke-estetiska och estetiska egenskaper som Zangwill (2007) betonas är enligt denna uppsats en estetisk kunskap.

Samtidigt kan en kritik mot teorin vara att den ignorerar publikens roll i förklaringen av vad som är konst. Som van Etteger et al. (2016) skriver mot slutet av artikeln finns det en risk att Zangwills (2007) intentioner att sätta konstnären i centrum missförstås och att betraktaren blir bortglömd då en konstnärsfokuserad teori används. I detta arbete är fokus på landskapsarkitektens estetiska arbete och

detta inkluderar även arbete som är fokuserat på en tänkt användare, hur denna ska uppleva en plats exempelvis. Enligt den logiken göder inte detta arbete ett sådant missförstånd av Zangwills (2007) teori, där användaren glöms bort. Främst används teorin för dess koncisa förklaring av hur landskapsarkitekten kan skapa estetiska egenskaper vilket är användbart då arbetet med estetik undersöks i ett gestaltungsprojekt.

Estetik definieras som en kunskapsform, bredvid det normativt rationella. *Aesthetic creation* är ett analytiskt ramverk som möjliggör att analysera hur den estetiska kunskapen används.

3. Kunskapsteori och landskapsarkitektens estetiska arbete

Med en bakgrund om estetiken och dess teori avklarad fortsätter nu arbetet vidare mot den andra delen av arbetets grund där fokus hamnar på landskapsarkitekternas kompetens i sig. För det tar arbetet stöd i kunskapsteorins fält inom filosofi med start i en kritik av det moderna kunskapsbegreppet.

Filosofen Bornemark (2018) kritiserar den moderna förståelsen av kunskap som tar sig uttryck i bland annat en övertro på mätbarhet och beskriver hur detta påverkar oss inom dagens styrsystem. För detta arbete är det just Bornemarks (2018) förståelse av kunskap och kritik mot mätbarheten som är av intresse och då behöver en del centrala begrepp förklaras. För att sätta samtiden i nytt ljus ställer Bornemark (2018) tidigare filosofer mot senare filosofer och modernitetens företeelser, Aristoteles och Cusanus ställs mot Descartes och Dawkins. Framförallt jämförelser mellan Cusanus och Descartes återkommer genom stora delar av boken.

Bornemark (2018) förklarar att för Cusanus är begreppen *intellectus* och *ratio* och deras relation till icke-vetandet centrala för en förståelse av kunskap. Kunskap handlar för Cusanus om en pågående rörelse mellan *ratio*, *intellectus* och icke-vetandet. *Ratio* kan förklaras som människans inneboende förmåga till kategoriserande som funktion i hur vi förstår saker och ting som är, som kan förstås och som avgränsas som något (Bornemark 2018). Icke-vetandet är det som inte är känt och beskrivs hos Cusanus som en horisont mot vilken vi kan röra oss för att få ny kunskap om vad som finns där men horisonten i sig kommer alltid finnas kvar längre bort (ibid). Denna förståelse av okunskap ställer Bornemark (2018) i motsats till en modern förståelse, där okunskap oftast förklaras som saknade pusselbitar vilka kan läggas på plats till en så småningom färdig bild. *Intellectus* är rörelsen mellan *ratio* och icke-vetandet och en egen del i kunskapandet som innebär att sortera mellan och omdefiniera *ratio*s kategorier (Bornemark 2018).

För att belysa modernitetens brytning mot denna *ratio-intellectus* förståelse av kunskap lyfter Bornemark (2018) Descartes förståelse av kunskap som baseras på

en uppdelning mellan materien och tänkandet, *res extensa* och *cogito*. Många känner till Descartes grundtes, *cogito ergo sum*, jag tvivlar alltså finns jag, och den belyser den här uppdelningen (Bornemark 2018). Som en följd av denna uppdelning beskriver Bornemark (2018) det moderna tänkandet som styrt av mätbarhet, problematiken handlar om att en alltför snäv förståelse av kunskap appliceras på samtiden, en baserad på *ratio*s kategorier, och på ett sådant sätt att *intellectus* praktik utesluts.

Med grund i Descartes uppdelning handlar modern vetenskap, som hålls som den mest pålitliga formen av kunskap, om att betrakta världen och dela in den i avgränsade kategorier för att med varje kategori lägga pusslet som är det mänskliga vetandet. Mätbara värden har lättare att passa in i detta system än andra värden som är svårare att mäta och istället kräver bedömning. Bornemark (2018) benämner mätbara som hårda värden och omätbara som mjuka värden. Problematiken kan handla om mellanmänskliga värden som är centrala inom exempelvis omvårdnad men som inte syns i ett system styrt av mätbarhet, och därför inte kan prioriteras (Bornemark 2018).

Även om hon kritiserar detta sätt att skapa kunskap belyser Bornemark (2018) också att det är väldigt användbart eftersom det ger oss stora värden, exempelvis vad gäller medicin. Men eftersom det är ett vetande som är begränsat till *ratio*s kategorier kan det inte användas för att definiera vilka kategorier som ska användas för att forma kunskap, för det krävs ett annat sätt att tänka kring kategorierna, för det krävs *intellectus* (Bornemark 2018). "Det samtida NPM-samhället [New Public Management] är alltså ett samhälle där *ratio* förstås som liktydigt med förnuft, samtidigt som vi tappat förståelsen för såväl icke-vetande som *intellectus*." (Bornemark 2018:52) I detta arbete används denna förklaring främst för att ta fasta på att det kan finnas en strukturell tendens i samhället mot att tillskriva det mätbara ett större värde, och det som bara är bedömningsbart ett mindre värde.

Både Birgerstam (2000) och Krupinska (2016) lyfter det som är bedömningsbart som centralt för landskapsarkitektens praktik. Birgerstam (2000) gör det genom att belysa bedömningens och analysens roll i skissandets praktik. Krupinska (2016:49) antyder det när hon skriver att en av svårigheterna med att

bli en god arkitekt är att det alltid kan finnas flera möjliga lösningar på ett problem. Hon pekar också på värdet av bedömning genom att belysa vikten av Aristoteles kunskapsformer: *episteme* som handlar om abstrakt påståendekunskap, *techne* som handlar om praktisk erfarenhetsbaserad kunskap och *fronesis* som innebär att kunna bedöma den korrekta handlingen i en konkret situation (Krupinska 2016:50). Krupinska (2016) menar att vara arkitekt innebär att bekanta sig med alla dessa kunskapsformer. Det innebär att gå bortom tydligt definierade kategorier, likt *ratio* enligt Bornemark (2018), och påståendekunskap som *episteme* enligt Krupinska (2016).

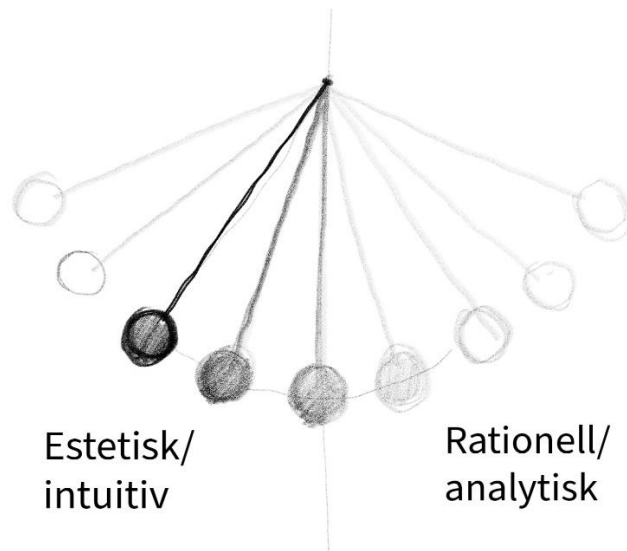
3.1 Växelspel eller pendlande

För att förstå hur landskapsarkitekter arbetar med kunskap presenteras en förståelse där arbetet beskrivs som en pendelrörelse mellan olika positioner. Den grundas i Birgerstam (2000) och Krupinska (2016) som båda använder rörelse för att beskriva hur arkitekter arbetar med kunskap.

Birgerstam (2000) skriver om arkitekters undersökande och skapande praktik utifrån skissandet genom intervjuer med arkitekter av olika inriktningar samt en konstnär. Tidigt i boken etablerar hon sin förklaringsmodell att skissandet utgörs av en rörelse mellan abstrakta och konkreta sammanhang. ”Man börjar uppenbarligen sitt skissande i en estetisk-intuitiv position genom att vistas ett tag i komplexa, ordlösa kunskapsfält för att sedan så småningom i en rationell-analytisk position i ord kunna formulera frågor och problem samt ge svar och lösningar.” (Birgerstam 2000:27)

Krupinska (2016:284) använder också rörelse när hon sammanfattar beskrivningen av arkitektens arbetsmetod och beskriver då att ett växelspel är centralt för att hantera motsättningar som arkitekten varje dag behöver förhålla sig till. När Krupinska (2016) beskriver arkitektutbildningen tar hon också upp tanken om ett växelspel. Arbetet börjar, skriver hon, med att tänkandet är vänt inåt mot egna visioner för att sedan vändas utåt och ”[a]tt växla mellan det intellektuella och det konstnärliga hjälper till att utveckla den flexibilitet som behövs i arkitektarbetet” (Krupinska 2016:76). Birgerstams (2000) beskrivning av skapandeprocessen som ett växelspel mellan estetisk/intuitivt och

rationell/analytiskt kan jämföras med Krupinskas (2016) växelspel mellan motsättningar, mellan det konstnärliga och det intellektuella.

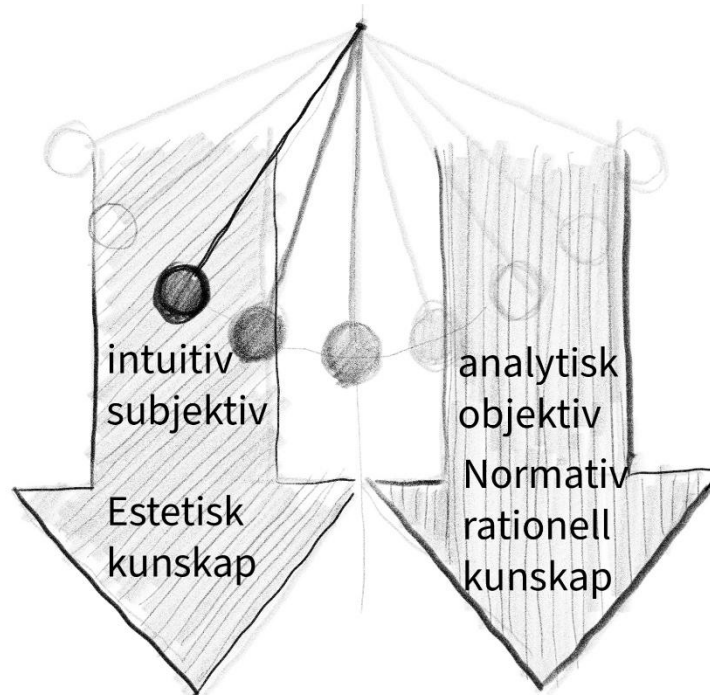

Figur 3. Illustration av landskapsarkitektens pendlande arbetssätt mellan olika positioner.

Applicerar vi Bornemarks (2018) teori om mätbarhet på uppdelningen kan vi beskriva den rationell/analytiska delen som den del av processen som hanterar hårda/mätbara värden eftersom den delen går ut på att analysera och rationalisera. I kontrast paras det estetiska ihop med det intuitiva och blir således genom samma resonemang den del av processen som hanterar mjuka värden. Men Bornemarks (2018) teori handlar inte om denna skapande praktik och något som skaver med resonemanget ovan handlar om att det visst går att analysera mjuka värden, det går att, tankemässigt, plocka isär omätbara värden för att analysera dess delar. Det är också möjligt att hantera mätbara värden utifrån en intuitiv och estetisk position. Men att para ihop det arkitektoniska arbetssättet med olika former av värden visar på att arbetssättet kan hantera värden på olika sätt.

Ett annat begrepp från Bornemark (2018) som kan vara mer applicerbart på den arkitektoniska arbetsprocessen är manualiserbarhet. Det handlar om att dagens styrsätt premierar att omsätta arbetsrutiner i manualer för att de ska vara möjliga att granska utifrån. Eftersom det handlar om just ordlösa sammanhang där det intuitiva och känslomässiga understryks i den ena delen av processen blir det

en högst subjektiv arbetsprocess. Medan det rationella och analytiska tillvägagångssättet möjligtvis skulle kunna beskrivas i en manual, som beskriver hur skissen metodiskt granskas, kan den andra delen inte beskrivas på samma sätt.

Figur 4. Illustration av pendelrörelsen applicerad på parallella kunskaper och dess förutsättningar.

Den intuitiva delen av processen blir den del som inte kan manualiseras. Att det inte kan skrivas i manualer innebär inte bara att det blir kunskap som är svår att diskutera och mäta, utan även att den blir svår att förmedla. Det blir en dimension av kunskap som Polanyi (1966) beskrev som tyst kunskap (*tacit knowledge*).

”[T]acit” is knowledge that cannot be made explicit.” (Polanyi 1966)

3.2 Tyst kunskap

För att förklara möjliga svårigheter att diskutera estetik och landskapsarkitekternas estetiska arbete används begreppet tyst kunskap. Tyst kunskap är sådan kunskap som vi inte kan uttrycka, av olika anledningar (Collins 2010). Collins (2010) anledningar till vad som hindrar kunskapen från att

uttryckas ger en nyanserande grund till uppsatsens analys. Därför förklaras, fördjupas och diskuteras begreppet under följande delkapitel.

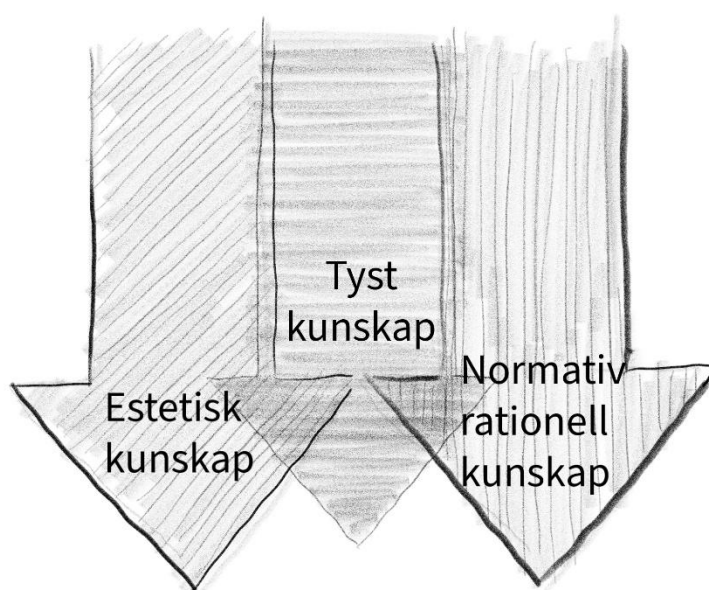
Tyst kunskap är ett använt begrepp inom samtida arkitekturforskning vilket går att se i antologin *The tacit dimension* där tyst kunskap används för att förklara flera praktiker inom arkitektur (Schrijver 2021). Krupinska (2016) använder också begreppet för att förklara kopplingen mellan dagens arkitekturutbildning och tidigare lärlingssystemets där görandet stod i centrum. Eftersom bara vissa delar av arbetet kunde förklaras med ord utgjorde tyst kunskap en stor del av kunnandet som skulle förmedlas (Krupinska 2016:187).

Begreppet har en längre historia då det myntades av Polanyi (1966). Bohlin (2014) redogör för begreppet inom en svensk kontext och förklarar att tyst kunskap blev något av ett modebegrepp genom arbetet av en krets forskare kring Bo Göranson och Ingela Josefsson vid Arbetslivscentrum under 1980-talet. Efter det hamnade begreppet i viss onåd (Bohlin 2014). Bohlins (2014) definition av begreppet baseras på olika kunskapsformer där praktisk kunskap och förtrogenhetskunskap är de former som utgör tyst kunskap, och teoretisk kunskap är den form som inte är tyst. Collins (2010) skriver att han bygger vidare på Polanyis (1966) beskrivning av tyst kunskap genom att dela in det i tre områden baserat på vad det är som hindrar kunskapen från att uttryckas. Hans definition bygger istället på att se tyst kunskap som dimensioner av andra kunskapsformer och hans redogörelse för tre dimensioner av tyst kunskap utgör den teoretiska grunden i detta arbete (Collins 2010).

Ett centralt exempel på tyst kunskap, som Bohlin (2014:62) likväl som Collins (2010) använder kommer från Polanyi (1966) och handlar om granskningen av vetenskapens dimensioner av tyst kunskap. För att kunna genomföra vetenskapliga experiment och bygga vetenskapligt grundad kunskap krävs ingående kunskap om hur sådan kunskap ska produceras. Polanyi (1966) visar att sådan grundläggande tyst kunskap överförs på andra sätt än den kunskap som eftersträvas.

Från engelska till svenska är explicit förhållandevis enkelt att översätta, men *tacit* till tyst är en lite knepigare översättning. En svårighet med begreppen på engelska är att det finns två motsatser till *tacit*, *explicit* i vardagligt tal och

explicable i Polanyis (1966) ursprungliga definition (Collins 2010). *Explicit* översätts bäst till svenska som uttrycklig eller tydlig och där motsatsen på engelska är *implicit* som betyder underförstådd, vilket ligger närmare engelskans *tacit* i definition än vad tyst gör. Men det vedertagna begreppet på svenska är tyst kunskap, är motsatsen då högljudd kunskap? I detta arbete används begreppet explicit kunskap som motsatsen och övergången mellan tyst och explicit förklaras som att kunskapen uttrycks eller att den görs explicit. Uttrycks ska i detta sammanhang inte främst förstås som att säga den högt utan snarare som att göra kunskapen förmedlingsbar, att kunna förmedla den till någon annan. Collins (2010:8) förklarar att frågor som berör tyst kunskap oftast är tätt sammanbundna med att överföra kunskapen, och att det i sin tur är sammanbundet med att förvandla den ena dimensionen av kunskap till den andra.

Figur 5. Tidigare illustration av parallella kunskaper med en tillagd dimension av tyst kunskap. Överlagringarna mot estetisk och normativ rationell kunskap illustrerar hur tyst kunskap kan utgöra grund för andra kunskapsformer.

3.3 Tre dimensioner av tyst kunskap

Collins (2010) delar in tyst kunskap i tre dimensioner baserat på vad det är som hindrar kunskapen från att bli uttryckt. Den första dimensionen är relationell tyst kunskap (*relational tacit knowledge*) och refererar till kunskap som inte kan uttryckas på grund av logistiska eller sociala anledningar, och som i många fall

kan göras explicit genom en mer utförlig beskrivning eller genom att gå emot sociala konventioner (Collins 2010). Krupinska (2016:81) jämför arkitekters professionella språk med stenografi i och med användandet av jämförelser och liknelser för att sammanfatta komplexa företeelser, tankesätt och sätt att gestalta. Här kan Collins (2010) beskrivning av relationell tyst kunskap appliceras eftersom det handlar om en effektivisering som försvårar att göra kunskapen explicit för någon som inte är insatt i arkitektens jämförelser och liknelser.

Somatisk tyst kunskap (*somatic tacit knowledge*) är den andra dimensionen och syftar till kunskap som inte kan uttryckas på grund av kroppsliga begränsningar, såsom hur snabbt vi kan processa information ställt mot hur snabbt vi måste handla (Collins 2010). Detta exemplifierar Collins (2010) med en liknelse om cykling där han förklarar att vi lär oss cykla genom en tyst överföring av kunskap, genom att sätta oss på cykeln och pröva med lite eller ingen tidigare förklaring. Collins (2010) utvecklar resonemanget med att vi skulle kunna lära oss cykla genom uttryckliga instruktioner, men att vi inte hinner uttrycka vår fråga, processa informationen i svaret i hjärnan och omsätta handlingen i kroppen innan vi tippat av cykeln. Därför lär vi oss hantera det i kroppen. Frågan är om en sådan kategori av tyst kunskap är relevant för estetiska dimensioner av landskapsarkitektur. Möjligtvis kan kategorin appliceras på begränsningar gällande landskapsarkitekters möjlighet att förklara rumsligheter relaterat till den kunskapens kroppslighet. Det kan vara svårt att förklara för någon hur en person påverkas av en miljö utan att denna någon upplevt miljön. Somatisk tyst kunskap kan vara en användbar kategori för att förklara detta.

Den tredje dimensionen är kollektiv tyst kunskap (*collective tacit knowledge*) och syftar till sådan kunskap som inte kan uttryckas eftersom den har att göra med kollektiv och föränderlig kunskap, såsom språk (Collins 2010). Collins (2010:120) förklarar skillnaden mot tidigare former av tyst kunskap med skillnaden mellan att lära sig balansera på en cykel och att lära sig att cykla den i trafik. Att kunna balansera på cykeln innebär visserligen att en kan cykla, men det är i trafiken som cykeln för det mesta används och de system som används för att balansera cykeln är inte samma system som används för att hantera trafiken (Collins 2010). Att lära sig hantera trafik är att lära sig hantera en kollektiv

kunskap på liknande sätt som att lära sig ett språk (ibid). Vad gäller estetiska kunskaper kan de innefatta dimensioner av kollektiv tyst kunskap eftersom estetiska kunskaper relaterar till sociala meningsskapande sammanhang, på liknande sätt som språk.

Krupinska (2016:73-82) skriver om arkitekternas färdigheter och språk och menar då att arkitekternas språk är av stor vikt för att ta till sig kunskaperna som krävs för att bli arkitekt. Nedan följer ett resonemang där Krupinskas (2016:80) beskrivning av språkets roll inom arkitekturen, särskilt vad gäller estetiska aspekter, förklaras med Collins (2010) definition av tyst kunskap för att belysa hur dimensioner av tyst kunskap kopplas till estetik.

Språket kan hjälpa till att berätta för mig själv och för andra vad jag ser, hör, vilka dofter jag känner, vad jag blir upplyft eller störd av när jag "kliver in" i imaginära byggnader eller miljöer. Såväl sensuella som funktionella aspekter kan förtydligas och medvetandegöras. (Krupinska 2016:80)

Till att börja med pekar Krupinska (2016) ut språkets roll för att skapa förståelse, både för sig själv och för andra. Språket blir det sätt som hon kan göra estetiska kunskaper begripliga och Collins (2010) kollektiv tyst kunskap belyser att detta begripliggörande ligger inbäddat i tyst kunskap. Krupinska (2016) skriver att aspekter förtydligas och medvetandegörs vilket kan förstås som att aspekterna finns inom dimensionen relationell tyst kunskap som helt enkelt behöver en mer utförlig beskrivning för att den ska förtydligas. Vidare skriver hon:

Att med ord beskriva en sådan icke-kroppslig närvaro i ett förslags [gestaltungsförslags], ännu inte förkroppsligade miljö artikulerar den egna subjektiviteten. En verbal beskrivning kan också lättare återge materialitet och rumsomslutning, vilket inte fångas så bra med hjälp av ritningar. En sådan subjektiv beskrivning appellerar till känslor. Språket befriar tanken. Det behövs inte särskilda fackuttryck för att beskriva detta, däremot en förmåga att föreställa sig miljöer som ännu inte finns och förmedla dessa till andra. Där kan poesins exakthet vara en förebild. (Krupinska 2016:80)

Hon understryker att en sådan subjektiv beskrivning behöver appellera till känslor, i motsats till funktionella eller tekniska aspekter, och att en sådan beskrivning bara kan förstås genom subjektiviteten, genom att själv utsätta sig för

och att leva sig in i miljöer, vilket gör att kunskap om sådana miljöer kan förstås som somatisk tyst kunskap. En appell till erfarenhet av känslor blir därför det enda sättet att förmedla förslagens tankar, det enda sättet att förmedla denna vetenskap relaterat till gestaltungsförslaget. På så vis kan Collins (2010) dimensioner av tyst kunskap förklara en del av kunskapen inom arkitektur.

Avslutningsvis under denna fördjupning i tyst kunskap tas en möjlig motsättning mellan arbetets teoretiska perspektiv upp. Denna potentiella motsättning ligger i användningen av Bornemarks (2018) förståelse av samtiden och begreppet tyst kunskap. Jonna Bornemark förklarar i ett avsnitt av podcasten *Allt du velat veta* (2018) att hon har en kritisk ställning gentemot begreppet tyst kunskap. Hon menar att det är ett ohjälpsamt begrepp eftersom tyst kunskap antyder att det inte går att diskutera och att andra sätt att conceptualisera kunskap därför är mer lämpade för att diskutera kunskap (Allt du velat veta 2018). Användningen av begreppet tyst kunskap i detta arbete motiveras dels med att det är ett förekommande begrepp inom arkitekturens teori, dels med att tyst kunskap utgår från en definition som belyser vad som försvårar att uttrycka kunskapen, inte vad som omöjliggör detta.

3.4 Sammanfattning av teori

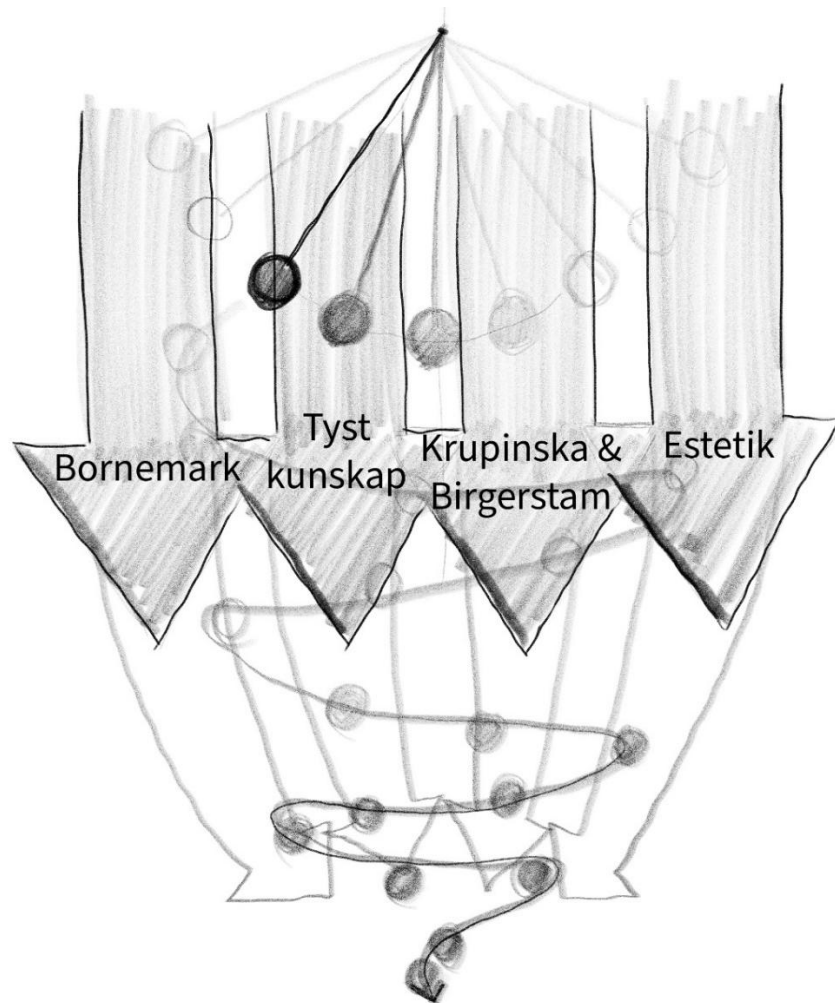
Sammanfattningsvis använder detta arbete fyra teoretiska spår. Tyst kunskap är ett spår där Collins (2010) definition av begreppet används: dimensioner av kunskap som av olika anledningar inte kan uttryckas. Det används för att belysa dimensioner av det estetiska arbetet som är svåra att diskutera. Eftersom kunskapen som ligger till grund för estetiskt arbete kan vara tyst kunskap behövs begreppet för att belysa dessa dimensioner.

Krupinska (2016) ihop med Birgerstam (2000) utgör en teoretisk förståelse av landskapsarkitekternas praktik och användande av kunskap. De har i denna del till stor del utgjort en ram att förstå andra teoriers applicerbarhet inom landskapsarkitekternas profession.

Vad gäller estetik används formalism, kontextualism och kopplingar till skönhet för att förstå landskapsarkitekternas möjliga förhållningssätt gentemot estetik. Definitionen av estetik baseras på Wallenstein (2008) och dessutom

används Zangwills (2007) *Aesthetic creation theory* såsom den appliceras på landskapsarkitekters arbete i Van Etteger et al. (2016) för teorins effektiva sätt att ge agens till landskapsarkitekter med hänsyn till arbete med estetik.

Det fjärde spåret är Bornemarks (2018) teoretiserande om dagens kunskapssyn där det mätbara ses som det rationella. Med hjälp av detta byggs det upp en relation mellan estetiska kunskaper och värdena som de behandlar inom landskapsarkitektur. Med hjälp av denna teori knyter arbetet an till en bredare samhällelig kontext.

Figur 6. En pendelrörelse mellan arbetets fyra teoretiska spår.

Mellan dessa teoretiska spår pendlar arbetet och smalnar successivt av till en förklaring för att skapa förståelse för landskapsarkitekternas estetiska arbete inom projektet. Efter denna teoretiska grund fördjupas nu metoden för hur detta gjordes, innan fallet presenteras.

4. Metod: dokumentstudie och intervjuer

Syftet med arbetet är att undersöka landskapsarkitekters estetiska arbete och för att göra det sätts ett fall i fokus för att exemplifiera det estetiska arbetet. Detta ger kvalitativa fördelar genom att ge bättre förutsättningar för en djupgående beskrivning och innebär en välbehövlig avgränsning för arbetet. Dessutom avgränsas arbetet genom temat estetik och därför faller andra teman bort som kan tänkas ha varit högst relevanta för fallets resultat. Det innebär att arbetet möjligtvis inte kan kallas för en komplett fallstudie. Trots det tar arbetet metodologisk inspiration från fallstudier framförallt vad gäller val av fall att studera.

4.1 Val av fall och generaliserbarhet

Valet av fall utgick från Flyvbjergs (2006) idéer om generalisering av fallstudieforskning. Flyvbjerg (2006:230) definierar ett antal strategier för att välja fall att studera och delar in dessa i kategorier baserad på slumpmässig motivering och informationsbaserad motivering. Eftersom detta arbete eftersträvar en djupare beskrivning valdes en informationsbaserad motivering som enligt Flyvbjerg (2006) väljs utifrån antaganden om innehållet och där detta antagande är avgörande för generaliserbarheten av studien. Han skriver om (1) *extreme/deviant cases* där antagandet är att fallen är ovanligt problematiska eller goda exempel på ett fenomen, (2) *maximum variation cases* som innefattar att jämföra så olika fall som möjligt, (3) *critical cases* där utgångspunkten handlar om att möjliggöra logiska härledningar och (4) *paradigmatic cases* som handlar om att etablera ett tankesätt och där det är svårt att definiera ett passande fall från början (Flyvbjerg 2006).

I detta arbete väljs fallet utifrån antagandet om att det är ett *extreme case*, att det inom projektet fanns ett stort fokus på estetiska aspekter. Detta görs för att få ett stort tillgängligt material om estetiskt arbete för att åstadkomma en djup beskrivning av landskapsarkitekters estetiska arbete. Valet av fall hade kunnat motiveras utifrån tanken om att det skulle vara ett *critical case* om frågeställningen hade formulerats som en hypotes för att testa hur

landskapsarkitekter arbetar med estetik. Men eftersom det inte fanns en tillräckligt klar och omfattande bild från början av arbetet om hur landskapsarkitekter gör detta så valdes en mer undersökande frågeställning om *hur* istället, och till följd av det ett extremfall.

Kriterier för val av fall baserades på att projektet skulle vara:

1. färdigställt för att hela processen ska kunna analyseras.
2. nyligen genomfört, färdigställt tidigast 2020 för att intervjupersoner ska ha lättare att minnas.
3. innefatta estetiska ambitioner, och ha estetiska värden som mål för att få större chans för mer material relaterat till estetik.
4. dokumenterat, med tillgängligt material sparat för analys.

Utifrån dessa kriterier fastställdes att gestaltungsprojektet Stora torg i Eslöv, av Sydväst arkitektur och landskap (hädanefter även bara Sydväst), skulle studeras i arbetet enligt argumenten som följer. Stora torg blev till genom en arkitektävling som utlystes 2017 (Eslövs kommun 2017a). Det var en tvåstegstävling vilket innebär att en öppen inbjudan, riktad mot arkitektkontor, att delta följdes av ett tävlingsuppdrag för ett antal utvalda tävlande (ibid). Innan tävlingen startades pekades Stora torg ut i Eslövs kommuns Plan för centrumutveckling (Eslövs kommun 2016) som central för utveckling av centrum. I slutändan kom projektet att omfatta mer än tävlingens ursprungliga avgränsning till torget. Torget färdigställdes 2021 och 2022 vann torget Sveriges arkitekters pris för landskapsarkitektur, Landmärket.

Projektet Stora torg initierades genom en arkitekturtävling. Något som i sig pekar på att projektet kan ha estetiska ambitioner (Svensson 2008). Svensson (2008:9) skriver i sin licentiatavhandling om arkitekturtävlingar att juryns arbete i en arkitekturtävling till stor del inbegriper att bedöma den arkitektoniska kvaliteten och att estetik kan vara en del i bedömning av arkitektonisk kvalitet. Tillsammans med etiska aspekter utgör estetik den ena bedömbara sidan som ställs mot andra sidans mätbara tekniska eller funktionella kvaliteter (Lundequist 1992 se Svensson 2008). Att anordna en arkitektävling kan handla om att lägga extra resurser på bedömning av utformningen av en viss plats inför byggandet

vilket visar på höga ambitioner som även kan sträcka sig till det estetiska. Dessutom finns det mycket material sparat kring projektet Stora torg i Eslöv som var åtkomligt, dels genom kontakt med kontoret ansvarigt för gestaltningen, dels genom kontakt med kommunen.

Vid första kontakten med en av de projektansvariga på Sydväst beskrevs projektet som ett mönsterprojekt, att alla hade gjort sina delar på rätt sätt och i tid. Att det beskrivs som ett mönsterprojekt är positivt för generaliserbarheten eftersom det gör att studier av detta projekt även är studier av praxis, eller åtminstone den eftersträvade praxis. Det innebär att projektet kan beskrivas utan stora osäkerheter kring ifall missar i projektet påverkat landskapsarkitekternas estetiska arbete negativt. Med tanke på ambitionerna för estetik, prisande av resultatet och beskrivningen av projektet som ett mönsterprojekt blir detta ett relevant fall för att studera just hur landskapsarkitekter arbetar med estetik i ett gestaltungsprojekt.

Generaliserbarhet handlar om hur väl ett vetenskapligt arbetes resultat kan appliceras på andra sammanhang och som Dannefjord (1999) skriver förutsätter ett vetenskapligt arbete att upphovspersonen vill generalisera. Han framhåller att teorier inom samhällsvetenskap har som funktion att förklara samhällsfenomen och exemplifierar generaliserbarhet med två studier som använder empirin för att ge exempel på hur väl dess teorier fungerar inom de valda fallen för att på så vis argumentera för teoriernas generella giltighet (Dannefjord 1999). Detta arbete syftar till att fördjupa förståelsen för landskapsarkitekters estetiska arbete genom teoretisering av hur landskapsarkitekter jobbat med estetik i ett specifikt gestaltungsprojekt. Fallets syfte i arbetet kan beskrivas som att det används för att testa teoriernas giltighet.

Mer specifikt vad gäller intervjuforskning skriver Kvale och Brinkmann (2014:310-315) om generaliserbarhet i förhållande till intervjustudier och presenterar tre former för generaliserbarhet: naturalistisk, statistisk och analytisk. Den förstnämnda är en mer vardaglig form av generaliserbarhet som utvecklas genom erfarenhet och leder till förväntningar snarare än förutsägelser. Den andra, statistisk, är en vanlig form inom naturvetenskapen och bygger på statistiska metoder för att fastställa hur väl resultatet inom det slumpmässiga urvalet

appliceras generellt. Den sistnämnda, analytisk generaliserbarhet, bygger på ett transparent argumenterande där författaren genom påståendelogik gör en bedömning om hur resultaten kan ge vägledning för sådant som kan hända i en annan situation (Kvale & Brinkmann 2014:312). För detta arbete används inte en statistisk form eftersom sådana kvantifierbara metoder inte ligger till grund för arbetet, valet av fall är till exempel inte slumpmässigt. Inte heller den naturalistiska formen används men en intressant notering är att Kvale och Brinkmann (2014:311) använder begreppet tyst kunskap för att förklara den naturalistiska formen. Genom att verbalisera den kan den övergå från tyst till explicit (Kvale & Brinkmann 2014:311). På så vis finns en koppling till detta arbete eftersom metoden innehåller försök att göra tyst kunskap explicit, men vad gäller att hävda generaliserbarheten är det i den analytiska formen som används. Avsikten blir att, såsom Dannefjord (1999:18) menar genom exempelstudierna, inte påvisa att empirin gäller överallt utan att argumentera för teoriernas användbarhet. Samt att genom en analytisk form, såsom Kvale och Brinkmann (2014:310-313) presenterar den, underbygga teorins generaliserbarhet.

4.2 Dokumentstudie

För att börja spåra det estetiska arbetet som skett användes dokumentanalys där förekomsten av estetik i dokumenten relaterades till teori. Dokumentstudien var baserad på Asdal och Reinertsens (2022) sex metodologiska perspektiv: dokument som plats (*site*), dokument som verktyg (*tools*), dokument som arbete (*work*), dokument som text (*text*), dokument som problem (*issues*) och dokument som rörelse (*moves*). För arbetet användes dessa tillvägagångssätt för att analysera projektets dokument. Analysen omfattade såväl text och illustrationer som kontext och dokumentens användning.

Dokument som plats är ett etnografiskt inspirerat perspektiv och användes för det värdefulla i att se dokumenten som platser där arbetet utförs och för att belysa min egen position som författare integrerad i fältet (Asdal och Reinertsen 2022). Dokument som verktyg fokuserar på dokumentens användningsområden och användes i arbetet för att belysa vad dokumenten skulle användas till (*ibid*). Dokument som arbete fokuserar på det bakomliggande arbetet med dokumenten

och användes för värdet av att belysa arbetet med att framställa dokumenten, ett arbete som också undersöktes med hjälp av intervju (ibid). Dokument som text fokuserade på meningen i dokumenten och användes som grund för att analysera texter och bilder i dokumenten (ibid). Två perspektiv som inte användes i arbetet var dokument som problem, som valdes bort eftersom det fokuserade mer på diskursanalys, och dokument som rörelse, som valdes bort eftersom det var mer baserat på studier av utkast till dokument och rytmer i dokumentarbete (ibid).

Asdal och Reinertsens (2022:86) dokument som text belyser texten som bärare av dokumentens mening, vilket utgör ett hermeneutiskt fokus. Läsningen av dokumenten i detta arbete har följt denna intention. Dessutom har Asdal och Reinertsen (2022:89) en bred definition av text som tecken som vi kan tolka, och på så vis inkluderas även bilder, illustrationer och andra element som kan bära mening i dokumenten. Detta perspektiv är både konkret i sitt fokus på dokumentens text som den är och fokuserat på meningen och kontext (ibid). I arbetet har visuella element analyserats på liknande sätt som text, med fokus på den mening de bär och deras kontext.

Utifrån arbetets teori och genom Asdal och Reinertsens (2022) perspektiv genomfördes flertalet läsningar som successivt skapade och fördjupade min analys och min kunskap om projektets dokument. Det innebar att samtidigt som det analytiska arbetet genomfördes utfördes också ett sållande arbete bland dokumenten utifrån deras relevans. Sållandet var av stor vikt eftersom projektets dokument utgjorde ett rikligt material.

Dokumentet samlades in via det ansvariga arkitektkontoret, Sydväst, och via kontakt med Eslövs kommun. Materialet från kommunen lämnades ut enligt offentlighetsprincipen, där handlingarna för projektet är allmänna handlingar. Dessutom lämnades material ut från Sydväst via direktkontakt med en av de ansvariga landskapsarkitekterna. Det var ett väl förberett underlag som lämnades ut från Sydväst och det var delvis på grund av att fallet använts i pedagogiskt syfte i en kurs inom landskapsarkitekturprogrammet vid Alnarp. Dokumenten från Sydväst var indelade i mappar ordnade kronologiskt efter olika faser i projektet, som inspirerat indelningen av projektets faser för detta arbete. Indelningen i faser gjordes för att hantera projektet som helhet, att kunna bryta ner det i delar för att

förstå projektet. Dessutom, för att möjliggöra en beskrivning av hur det estetiska arbetet möjligtvis kunde variera mellan de olika faserna. Nedan redogörs för dokumenten som användes i arbetet.

Plan för centrumutveckling är ett dokument som tagits fram av Nyréns arkitekter för Eslövs kommun. Det är ett visionärt dokument som redogör för visioner och drivkrafter för utveckling av Eslöv centrum och ska bidra med en gemensam plattform för centrums olika aktörer (Eslövs kommun 2016:4).

Inbjudan till arkitekttävling är det dokument med information som låg till grund för upphandlingen och innehåller information om utformning såväl som organisatoriska och juridiska aspekter (Eslövs kommun 2017a). Dokumentet publicerades för att arkitektkontor skulle ha möjlighet att anmäla intresse (ibid).

Intresseanmälan är Sydvästs anmälan av intresse för att delta i arkitekturtävlingen (Sydväst arkitektur och landskap 2017a). *Tävlingsprogrammet* är det dokument som skickades ut till de tre utvalda tävlande med mer information om bakgrund, mål och kriterier för gestaltningstävlingen (Eslövs kommun 2017b).

Informationen var baserad på de tidigare dokumenten men hanterade information om, och kriterier för, tävlingen mer utförligt. *Tävlingsförslaget* refererar till Sydväst tävlingsbidrag som presenterar deras förslag för utformning av Stora torg i Eslöv (Sydväst arkitektur och landskap 2017b). För projektering av torget togs en systemhandling fram innan bygghandlingen. I arbetet har dessa studerats och ett antal ritningar presenteras från projekteringsfasen, både *Systemhandling* och *Bygghandling*. Dessa ritningar används för att visa på estetiskt arbete som skett under projekteringsfasen i projektet. Systemhandling syftar till handlingar som tas fram för att granska och besluta kring de system som krävs för projektet (Bodin et al 2017). Enligt Bodin et al (2017) behöver inte alla detaljer vara lösta, men systemhandlingen ska visa att det går att lösa detaljer i ett senare skede. Bygghandling är de slutgiltiga handlingarna som i projektet används för produktion och montage (Bodin et al 2017).

För att hitta spår av estetiskt arbete i dokumenten noterades alla nämnande av sådant som berör estetik, såsom uttryck, mening och upplevelse. Utifrån Asdal och Reinerstsens (2022) metodologiska perspektiv relaterades förekomsten av estetik till dokumentens användning, det bakomliggande arbetet och dokumentens

mening. På så vis skapades en bild av vad som behandlats i det estetiska arbetet och varför det utförts. Med hjälp av Kruipnskas (2016) och Birgerstams (2000) förklaring av arkitekters arbetssätt skapades en bild av hur landskapsarkitekternas arbete med dessa estetiska aspekter sett ut. Genom begreppet tyst kunskap kunde dimensioner av kunskap som låg till grund för det estetiska arbetet belysas och på så vis underbygga varför det estetiska arbetet utförts.

4.3 Intervjuer

Intervjuer genomfördes för att fördjupa och komplettera förståelsen av det estetiska arbetet som byggdes upp under dokumentstudien. Detta gjordes genom att analysera landskapsarkitekternas beskrivningar av hur estetik förekom i projektet, samt hur de och andra arbetade med estetik.

Intervjuerna genomfördes i april 2025, båda två som fysiska möten med en person åt gången. Intervjupersonerna var två landskapsarkitekter som båda hade en ansvarig roll inom projektet Stora torg i Eslöv. Båda intervjupersonerna informerades inför deltagandet om arbetets och intervjuernas syfte. De fick ta del av en samtyckesblankett för hantering av personuppgifter inför mötet som de skrev under och deltog på så vis i arbetet med informerat samtycke. Intervjuerna spelades in och transkriberades, samt kodades utifrån teman som förekom under intervjuerna. Kodningen lade tyngdpunkten vid estetik. Inför att uppsatsen lämnades in till examination fick intervjupersonerna ta del av ett utkast för att kunna komma med eventuella rättelser kring hur intervjuerna använts.

För design av intervjuerna användes främst Trost (2010) som teoretisk utgångspunkt. Kvale & Brinkmann (2014) som också skrivit om kvalitativa intervjuer användes för att fördjupa intervjumetoden. De överensstämmer båda på en del sätt i sin beskrivning av den kvalitativa intervjumetodiken men de skiljer sig vad gäller teoretiska utgångspunkter. Trost (2010) kommer från en sociologisk tradition medan Kvale och Brinkmann (2014) kommer från psykologins tradition. Trots deras olika fält är de överens vad gäller den kvalitativa intervjuens övergripande fokus. De menar båda att det viktiga är att fråga efter intervjupersonernas beskrivningar av fenomenen som intervjun handlar om, snarare än att fråga efter deras förklaringar av fenomenen. Kvale och Brinkmann

(2014:175) jämför intervjusituationen med hur en läkare ställer en diagnos, först handlar det om att ställa frågor för att samla information, sedan ställs en diagnos utifrån intervjun med patienten och andra undersökningar. Trost (2010:12) delar denna förståelse och grundar den i sin teoretiska utgångspunkt symbolisk interaktionism som bland annat menar att hur vi definierar vår verklighet också styr vårt handlande och därför blir dessa beskrivningar centrala för att förstå personers agerande och vice versa. Utifrån detta ska tolkningen av intervjun handla mindre om att verifiera ifall det intervjupersonen säger är sant och mer om vad de uttrycker.

Vad gäller strukturen för intervjuerna hade de ett kvalitativ fokus eftersom målet var att fördjupa kunskap i enlighet med arbetets syfte och mer konkret för att fördjupa de uppslag som dykt upp genom dokumentanalysen. Som stöd till intervjuerna användes en intervjuguide som presenteras nedan:

- Öppen ingång
- Designarbete och estetiskt arbete
- Utredning, samordning av konsulter och estetiskt arbete
- Projektering och estetiskt arbete
- Avslutande frågor
- Estetiskt arbete som begrepp

Dessutom fanns ett antal formulerade frågor under varje tema som hjälp till att formulera frågor under intervjuerna. På grund av den kvalitativa intentionen med intervjuerna och eftersom intervjuguiden inte präglades av standardisering gällande frågorna varierade ordningen av de teman som berördes under intervjuerna i viss utsträckning. Under intervju 1 berördes inte temat Projektering och estetiskt arbete och under intervju 2 berördes inte Utredning, samordning av konsulter och estetiskt arbete, på grund av tidsbegränsning under intervjuerna.

Vad gäller struktur i intervjuerna finns det flera sätt att använda det begreppet på, som Trost (2010) förklarar. Den ena betydelsen handlar om vilka alternativ för svar som den intervjuade har, i en strukturerad intervju har den intervjuade förutbestämda svarsalternativ och i en ostrukturerad intervju kan den i motsats svara så som den vill (Trost 2010:40). Den andra betydelsen för strukturerad

handlar mer övergripande om intervjuens struktur, om intervjun följer en förutbestämd struktur så är den strukturerad (ibid). Strukturering för intervjuerna i detta arbete handlar om ostrukturerade svar enligt Trosts (2010) första betydelse och en strukturerad intervjuform enligt hans andra betydelse.

Ostrukturerade svar innebär att intervjupersonen får göra sina egna ordval och Trost (2010) menar att det är viktigt att reflektera över ordens betydelser för intervjupersonen eftersom förståelser kan skilja sig mellan intervjuaren och den intervjuade. Han exemplifierar med olika förståelser av ordet rationalitet, som för ingenjören kan ha att göra med att arbetsprocesser förenklas medan för psykologen kan det snarare relatera till att förenkla verkligheten (Trost 2010:110). Just exemplet med rationalitet passar in väl i detta arbete då rationalitet används som motsats till estetik. För detta arbete etablerades en gemensam förståelse under intervjuerna för begreppet estetik, för att möta den mångtydighet som tidigare har berörts i arbetet. Det kan utöver detta finnas en uppsjö av ord vars förståelser kan skilja sig åt. Vad hörde exempelvis intervjupersonerna då jag sa projektering? Det kan till exempel ha väckt tankar på andra projekt som befinner sig i projekteringsfasen just nu. Det Trost (2010) skriver om skilda förståelser av ord gav en extra medvetenhet till den inlyssnande positionen som intervjuare, att lyssna efter intervjupersonens avsedda betydelse och att i vissa fall förklara min användning av begrepp.

4.4 Metoddiskussion

Utöver de presenterade teorierna som analysram för tolkning av dokumenten är även den kunskap som jag som författare bär på av vikt, som landskapsarkitektstudent som studerar ett landskapsarkitektoniskt projekt.

Det innebär att jag även använt kunskap om fältet landskapsarkitektur som har påverkat förståelsen av projektet. Detta gäller framförallt generell kunskap om landskapsarkitekters praktiker och arbetssätt. Det innebär att jag från arbetets start hade en förutfattad mening om hur en tävlingsprocess kan tänkas gå till. Arbetets frågeställning kom bland annat från en motivation att ifrågasätta dessa förutfattade meningar genom att fokusera på det estetiska arbetet. Den förutfattade meningen ligger i linje med Krupinskas (2016) förklaring av arkitektens arbete

som iterativ, som analys genom syntes. Samtidigt som det kan finnas aspekter av detta som begränsat min förståelse av projektet till en särskild synvinkel kan det också ha inneburit att arbetet blivit effektivare.

Det är också svårt att mer uttömmande beskriva min kunskap om landskapsarkitektur, lite på samma sätt som det är svårt att be någon berätta om sig själv. I vilken ända ska en börja och hur mycket är tillräckligt för att beskriva allt? Det har varit lättare att uttrycka kunskapen om landskapsarkitektur i mötet med de frågor som arbetet lyft. Ett sätt att förstå denna svårighet är att se det som tyst kunskap som därför är svår att artikulera i ett skriftligt arbete på ett transparent sätt. Medvetenheten om närvaron av denna tyst kunskap har funnits med under hela arbetets gång. Arbetet i sin helhet har bjudit på en möjlighet för mig att göra en del av mina personliga dimensioner av tyst kunskap relaterat till landskapsarkitektyrket explicita, genom beskrivningar av arbetssätt, förhållningssätt gentemot estetik och analys av vad som faktiskt kan efterfrågas i praktiken.

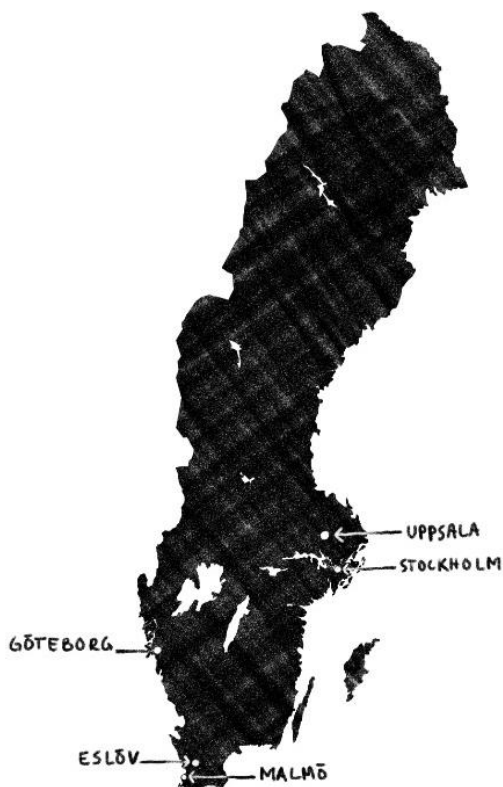
Som landskapsarkitektstudent har jag inte bara kunskap om fältet, jag befinner mig inom samma fält som de landskapsarkitekter som jag har intervjuat. Det innebär att vi har nära till att förstå varandra och att vi står i relation till varandra som deltagande i samma profession. Trost (2010:91) menar angående relationen mellan intervjuaren och den intervjuade att de har varsin relation till varandra. Intervjuaren och intervjupersonen kan inte vara jämställda i alla hänseenden, men att det kan vara bra att sträva i den riktningen (ibid). Genom ett gemensamt fokus med intervjupersonerna på att nysta i det estetiska i projektet gavs goda förutsättningar för att vara jämställda. Intervjuerna fick en karaktär av gemensamt sökande efter det estetiska.

4.5 Användning av AI inom arbetet

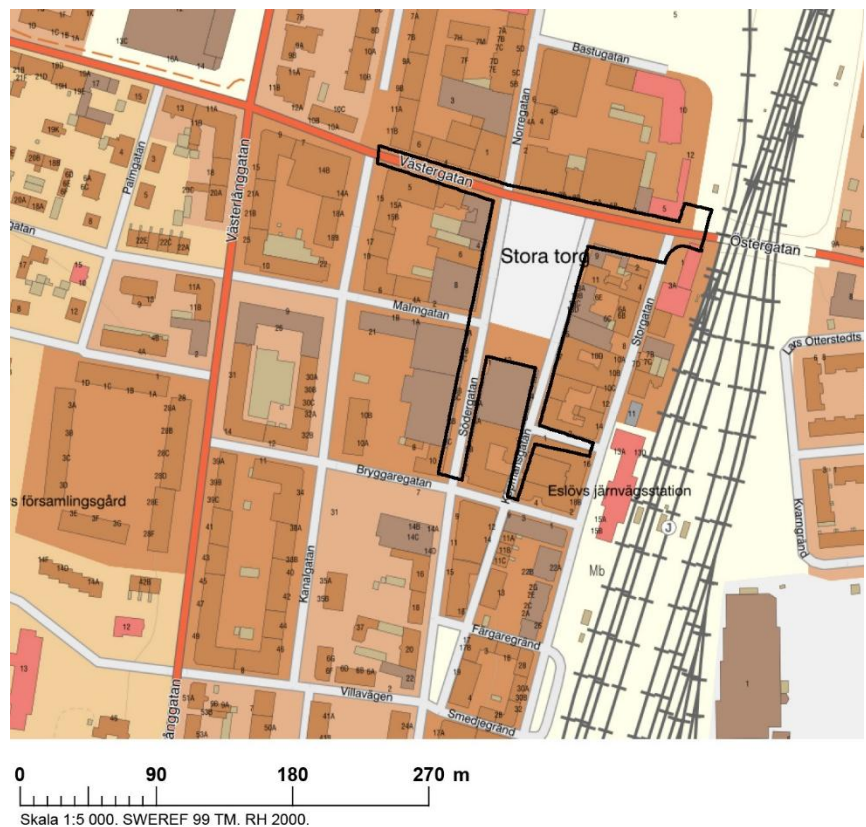
Artificiell intelligens har i arbetet använts för att översätta en del vetenskaplig text vid inläsning för att bedöma texters relevans för arbetet samt som stöd vid skrivning av sammanfattning på engelska. I detta fall handlar det om AI-modellen DeepL, som är avsedd för just översättning. Annan generativ AI har inte använts för arbetet.

5. Om Stora torg i Eslöv och omgestaltningens faser

Eslöv ligger i kommunen med samma namn, i centrala Skåne. Det är kommunens centralort och en mindre stad i närheten av Malmö (se figur 7). En järnväg delar staden i två, och var orsak till att staden växte fram på platsen i slutet av 1850-talet (Eslövs kommun u.å.a). Projektet hade sin grund i kommunens strategiska planarbete för innerstaden där Stora torg pekas ut som hjärtat i stadskärnan med en nyckelroll för det fortsatta utvecklingsarbetet (Eslövs kommun 2017b). Satsningen på Stora torg hade en total budget på 60 miljoner (Eslövs kommun u.å.b). Projektområdet låg centralt i Eslöv nära till tågstationen (se figur 8).

Figur 7. Sverigekarta som visar Eslövs placering i relation till Sveriges fyra största städer.

Figur 8. Karta med tillagd svart markering som visar projektområdet i centrala Eslöv. Karta © Lantmäteriet.

Figur 9. Flygfoto över Stora torg i Eslöv med egna markeringar av relevanta platsnamn, att jämföra med Tävlingsförslagets illustrationsplan. Ortofoto © Lantmäteriet.

Flygfotoet över Stora torg visar platsens gula marktegel som knyter samman torget med Köpmansgatan och Stationsgränd söder om torget så att det upplevs mer som en sammanhängande plats (se figur 9). Torget kantas av fasader och går hela vägen fram till fasaderna i öster och söder där det finns uteserveringar. Träd finns längs torgets alla kanter utom i söder där hotellets fasad tornar upp sig.

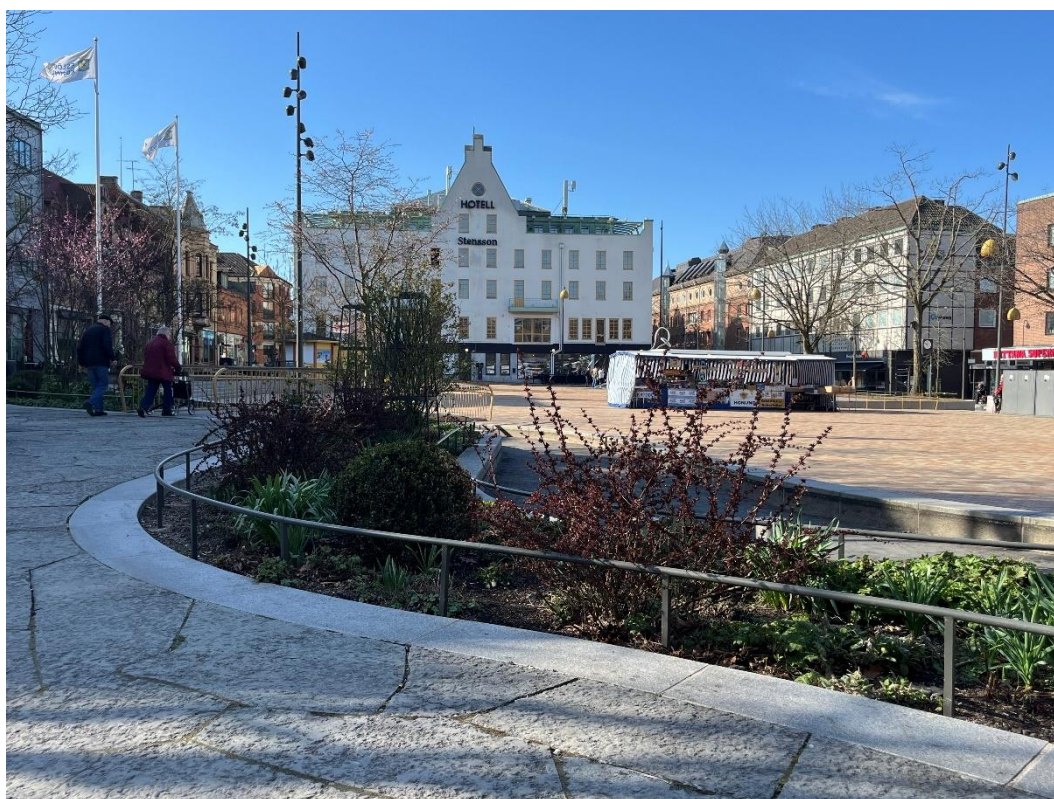

Figur 10. Illustrationsplan från Tävlingsförslaget. © Sydväst arkitektur och landskap.

I Illustrationsplanen är det gula markteglet än mer slående och i detta stadium täcker det bara torgytan och inte Köpmansgatan och Stationsgränd, något som kom att ändras under projektets gång och vars turer gällande det estetiska arbetet kommer analyseras i följande kapitel. Uteserveringar finns markerade vid östra sidan av torget, längs Köpmansgatan, på ytan som kallas Terrassen (se figur 9 & 10). Uteserveringarna längs Köpmansgatan fanns innan omgestaltningen, men uteserveringarna framför hotellet kom till i samband med omgestaltningen. I tidigare gestaltning gick en paradtrappa från torget till andra våning på hotellet, och innan tävlingen togs denna bort. Detta skapade förutsättningar för en större torgyta. Mellan torgytan och Terrassen löper en böljande form som i norra delen ansluter till Perenniparketten med gångvägar, bänkar och planteringar.

Figur 11. Foto över torgytan mot hotellet där mötet mellan markmaterial syns.

Figur 12. Foto mot hotellet från Perennparketten där dammen kan anas bakom planteringen.

Figur 13. Foto av Stationsgränd mot stationshuset där markteglet som knyter samman torgytan med gränden syns.

Fotografierna togs vid ett platsbesök under april 2025 och visar Stora torg i Eslöv som det ser ut efter anläggning, efter det estetiska arbetet. Markteglet som finns på både torgytan och i gränden gav en upplevelse av enhet, att dessa rum hörde ihop (se figur 13). En annan övergripande upplevelse var att det var en detaljrik och genomarbetad plats, genom exempelvis mötet mellan markmaterial (se figur 11) och skötsel av planteringarna (se figur 12). Något som gav en känsla av omsorg.

Innan omgestaltningen bestod torget av en beläggning med smågatsten (se figur 14). Det går även att ana en lutning på torgytan (se figur 14). I samband med omgestaltningen revs trappan upp till hotellets andra våning, vilket skapade ny torgyta (se figur 14 & 15).

Figur 14. Stora torg innan omgestaltning. (Hultman, S. (2019). [fotografi].
<https://susannehultman.se/2019/05/stora-torg-en-lordagsformiddag-i-maj/> [2025-06-06]
 CC BY-NC-ND 4.0)

Figur 15. Trappan framför hotellet innan rivning. (Hultman, S. (2009). [fotografi].
<https://susannehultman.se/2015/05/hotell-stensson-i-blogg100/> [2025-06-06] CC BY-NC-ND 4.0)

För att beskriva hur projektet gick till delas det upp i faser som beskrivs nedan ihop med relevanta dokument för varje fas. Indelningen är baserad på dokumentationen och intervjupersonernas beskrivning av projektet. Tävlningen hade sin grund i kommunens *Plan för centrumutveckling* (Eslövs kommun 2016) som senare användes för att ta fram *Inbjudan till arkitekttävling* (Eslövs kommun 2017a) och *Tävlingsprogrammet* (Eslövs kommun 2017b). Genom att granska dessa dokument kan landskapsarkitekternas gestaltungsarbete sättas i kontext. I *Plan för centrumutveckling* (ibid) presenteras ett mål för hur innerstaden ska utvecklas, bland annat vad gäller Stora torg. Estetik förekommer i dokumentet i form av analysarbete, såsom: "Det [Stora torg] beskrivs av många som stadens hjärta, en mötesplats för olika generationer och en plats för upplevelser." (Eslövs kommun 2016:5) och målbilder, såsom: "Stora torg behöver ges en ny funktion och form. Det behövs fler evenemang och händelser som gör centrum mer intressant." (ibid:16) Här syns att projektet grundades i estetiska aspekter, som att skapa en plats för upplevelser och att torget behöver en ny form. Detta visar att arbetet med estetiska frågor gällande Stora torg skedde innan tävlingen utlystes. Projektet handlade på så vis om att haka i ett tidigare utfört arbete, men i och med detta arbetes avgränsning blir startpunkten då landskapsarkitekterna på Sydväst hakade i detta projekt.

Den förberedande fasen är projektets första fas vad gäller estetiska arbete och syftar till estetiskt arbete som genomfördes inför tävlingen. För Sydvästs del handlade arbetet under fasen om att få delta i tävlingen genom att svara på *Inbjudan till arkitekttävling* (Eslövs kommun 2017a). Alla som ville delta i tävlingen behövde visa prov på estetiska kunskaper genom att skicka in referensprojekt till Eslövs kommun, utöver de organisatoriska förutsättningar som också krävdes för att få delta (ibid). För arbetet relevanta dokument i denna fas är *Inbjudan till arkitekttävling* (Eslövs kommun 2017a) och Sydvästs *Intresseanmälan* (Sydväst arkitektur och landskap 2017a).

Tävlingsfasen var den andra fasen. Estetiskt arbete under denna fas syftade till gestaltungsarbete under tävlingsperioden och handlade om att skapa ett förslag i enlighet med målen i *Tävlingsprogrammet* (Eslövs kommun 2017b), som är ett relevant dokument för analysen av denna fas. Sydvästs *Tävlingsförslag* (Sydväst

arkitektur och landskap 2017b) är ett annat relevant dokument för att förstå landskapsarkitekternas arbete under denna fas. Under tävlingsfasen formade Sydväst en referensgrupp bestående av personer som var externa kontoret, men som deltog som referens för tävlingsarbetet. Fasen avslutades med bedömning från juryn, vars innehåll lämnas utanför detta arbete på grund av avgränsningen till landskapsarkitekterna på Sydvästs arbete.

Utredningsfasen följde tävlingsfasen och arbetet i denna fas handlade om att utreda diverse frågor kring gestaltungsförslaget. Flertalet utredningar gällande bland annat markbeläggning i gatumiljön, uteserveringar vid torget, och plantering och bevarande av träd genomfördes. Sydväst ansvarade för strukturen under fasen tillsammans med projektledare från kommunen och för en del av utredningarna. Från ett urval på elva utredningar, gällande bland annat tillgänglighet, solförhållanden och träd på platsen, tas två dokument upp i arbetet: *Utredning uteserveringar Köpmansgatan* (Sydväst arkitektur och landskap 2018f) och om markbeläggningen i *Utredning Stationsgränd* (Sydväst arkitektur och landskap 2018e).

Projekteringsfasen följde som en avslutande fas där system- och bygghandlingar skapades. Intentionen med fasen var att skapa handlingar för att kunna bygga projektet enligt en utförandeentreprenad. Många olika konsulter deltog under denna fas med avgränsade ansvarsområden inom projektet och Sydväst arbetade bland annat med att samordna dessa kompetenser. Dokumenten från denna fas är många och därför har ett snävare urval gjorts på två grunder. Det första gäller att dokumenten ska vara skapade av landskapsarkitekterna på Sydväst vilket ger totalt 44 ritningar utan att räkna bilagor och andra relevanta förteckningar. Det andra urvalet gjordes genom flera iterationer av läsning och analys där dokument valdes ut för att illustrera det estetiska arbetet. Aktuella dokument blir fyra planritningar, två från *Systemhandling* (Sydväst arkitektur och landskap 2018c; Sydväst arkitektur och landskap 2018d) och två från *Bygghandling* (Sydväst arkitektur och landskap 2018a; Sydväst arkitektur och landskap 2018b). Genom att följa torgytans, Perennparkettens och Köpmansgatans och Stationsgränds utveckling syntes successiva förändringar av hur platsen återgavs i olika ritningar under projektets gång och för att undersöka

dessa förändringar var intervjuerna till stor hjälp. Dokumentstudien gav på så vis konkreta uppslag till intervjuerna. Projekteringsfasen avslutades med att projektet började byggas då en entreprenör hakade i projektet och Sydvästs arbete avslutades.

6. Analys av det estetiska arbetet

Analysen av det estetiska arbetet presenteras i fem delkapitel som följer projektets faser i kronologisk ordning, varav ett delkapitel om intervjupersonernas definition av estetik avslutar analysen.

6.1 Estetiskt arbete i den förberedande fasen

Under den förberedande fasen fanns det drag av argumentation i det estetiska arbetet i och med att landskapsarkitekterna fick visa prov på, bland annat, sina estetiska kunskaper för att få delta i tävlingen. Projektet började som en tävling i två steg. Det innebar ett första steg med prekvalificering där alla som önskade tävla kunde lämna in en intresseanmälan och från de som anmält sig valdes sedan tre deltagare ut till andra steget av en jury (Eslövs kommun 2017a). Det estetiska arbetet för landskapsarkitekterna började innan de fått uppdraget genom att de skulle tolka krav relaterat till estetik i inbjudan samt visa prov på tidigare genomfört estetiskt arbete. Kraven som ställdes i inbjudan handlade dels om organisatoriska krav på företaget, dels om krav på att bevisa företagets estetiska kunskaper genom exempelprojekt (ibid).

Intervjuperson 1 beskrev arbetet med intresseanmälan som ganska omfattande och jämförde det med ett anbud. Intervjuperson 2 spelade snarare ner omfattningen av arbetet med intresseanmälan och beskrev det som att de inte antydde en estetik i intresseanmälan eftersom de inte levererade skisser. Samtidigt belyste intervjuperson 2 vikten av kunskap kring estetiska frågor även från juryns sida för att kunna bedöma intresseanmälningarna.

I Sydvästs intresseanmälan finns bland annat presentation av teamet och företagets organisation, men det är i referensprojektet och i en inledande text om uppgiften (Sydväst arkitektur och landskap 2017a) som det går att se spår av arbete med estetiska aspekter. Vad gäller referensprojektet finns utförligt visuellt material som visar på estetiska värden, samt texter om projektets estetiska kvaliteter, såsom beskrivningar av tänkta upplevelser på platsen och platsens uttryck (ibid). I den inledande texten presenteras en intention för hur

landskapsarkitekterna vill arbeta med Stora torg i Eslöv, bland annat genom att skapa ett torg som har plats för evenemang och vardagens lugn, samt ett torg som är "robust och tidlöst" (ibid). Som intervjuperson 2 beskrev det, svarade Sydväst mot de mål och kriterier som presenterades i *Inbjudan*. Detta arbete att svara mot kriterier och mål är något som kan tolkas ur beskrivningen av uppdraget. Det kan möjligtvis vara så att *Inbjudans* ordval avspeglas i ordvalen för estetiska aspekter i intresseanmälan, såsom 'tidlöst' som förekommer både i Eslövs kommuns beskrivning av tävlingens mål (Eslövs kommun 2017a) och Sydvästs *Intresseanmälan* (Sydväst arkitektur och landskap 2017a). Dessutom skriver Sydväst i *Intresseanmälan* att det på torget "ska finnas plats för (...) handel, evenemang och lekfullhet men också fungera i vardagens lugn." (ibid) Något som kan läsas som en lösning för Eslövs mål i *Inbjudan* som bland annat var att torget ska vara "ett händelsernas centrum som är tillgänglig, lekfull och spännande och erbjuder möjlighet till liv och rörelse och upplevelser året om" (Eslövs kommun 2017b:2).

Utöver estetiska aspekter som målbilder i *Intresseanmälan* förekommer det också beskrivningar av hur kontoret önskar arbeta med estetiska aspekter. Sydväst skriver i *Intresseanmälan* att "[e]n viktig del i arbetet är förankringsprocessen där det pedagogiska berättandet genom konkret visualisering är nyckeln." (Sydväst arkitektur och landskap 2017a) Med tanke på det estetiska arbetet som utfördes senare under utredningsfasen med att visualisera olika lösningar för att möjliggöra diskussion kan det tänkas vara så att det är detta arbete som refereras till i *Intresseanmälan*. Planen för detta arbete i *Intresseanmälan* visar på att landskapsarkitekterna hade intentionen att genomföra just det estetiska arbetet.

6.2 Estetiskt arbete i tävlingsfasen

Det estetiska arbetet i tävlingsfasen bestod av att skapa ett förslag med de efterfrågade estetiska egenskaperna. Detta gjordes utifrån ordnandet av icke-estetiska egenskaper och kunskapen om relationen mellan icke-estetiska och estetiska egenskaper kan ses som tyst kunskap. Arbetet strukturerades efter en sammanhållande problemformulering som relaterade till både estetiska och andra aspekter där arbetet pendlade mellan dessa aspekter.

Mål och kriterier från Tävlingsprogrammet styrde arbetet under tävlingsfasen. Flera av dessa mål handlade om det estetiska och vid jämförelse av *Inbjudan* (Eslövs kommun 2017a) och *Tävlingsprogrammet* (Eslövs kommun 2017b) syns en viss utveckling gällande hur målen beskrivs.

I *Inbjudan* beskrivs målen som följande:

Målet med omgestaltningen är att skapa en attraktiv plats för en ny tid för olika intressen, människor i alla åldrar, ett händelsernas centrum som är tillgänglig, lekfull och spännande och erbjuder möjlighet till liv och rörelse och upplevelser året om och på olika tider av dygnet. (Eslövs kommun 2017a:3)

I *Tävlingsprogrammet* beskrivs målen som följande:

Målet med en ny gestaltning av Stora torg är att skapa en attraktiv plats, ett vardagsrum för Eslövsborna, med plats för olika intressen och människor i alla åldrar. Stora torg ska vara ett händelsernas centrum som kännetecknas av stadskänsla och folkliv. Det ska vara tillgängligt, lekfullt, spännande och erbjuda möjlighet till liv och rörelse och upplevelser året runt och på olika tider av dygnet. (Eslövs kommun 2017b:2)

Målen visar på både estetiska och andra aspekter. I båda dokumenten är de förhållandevis lika, även om formuleringarna i den senare är omskrivna vad gäller tempus och meningsbyggnad. När det kommer till de estetiska aspekterna av målen går det att se många överensstämmelser och en skillnad är särskilt värd att notera. I *Inbjudan* beskrivs ett av målen som att skapa "en (...) plats för en ny tid" (Eslövs kommun 2017a:3) i *Tävlingsprogrammet* försvinner det och på samma plats beskrivs målet som att skapa "ett vardagsrum" (Eslövs kommun 2017b:2). Med tanke på att de har samma placering i stycket och att 'ett vardagsrum' skulle kunna vara en tolkning av vad 'en plats för en ny tid' är, ser det ut som att det föregående målet omformuleras till det senare.

Tolkat bokstavligt är ett vardagsrum ett socialt rum i ett hem men i detta sammanhang används det snarare som en liknelse för att beskriva särskilda estetiska och sociala kvaliteter för ett offentligt rum. Genom dessa kopplingar till estetiska och sociala mål relaterar vardagsrum till flera andra beskrivningar av platsen och mål i tävlingsprogrammet, såsom att det ska vara "en naturlig mötesplats för Eslövsborna och besökare att vistas länge och ofta på" (ibid) och att platsen ska "kännetecknas av stadskänsla och folkliv" (ibid).

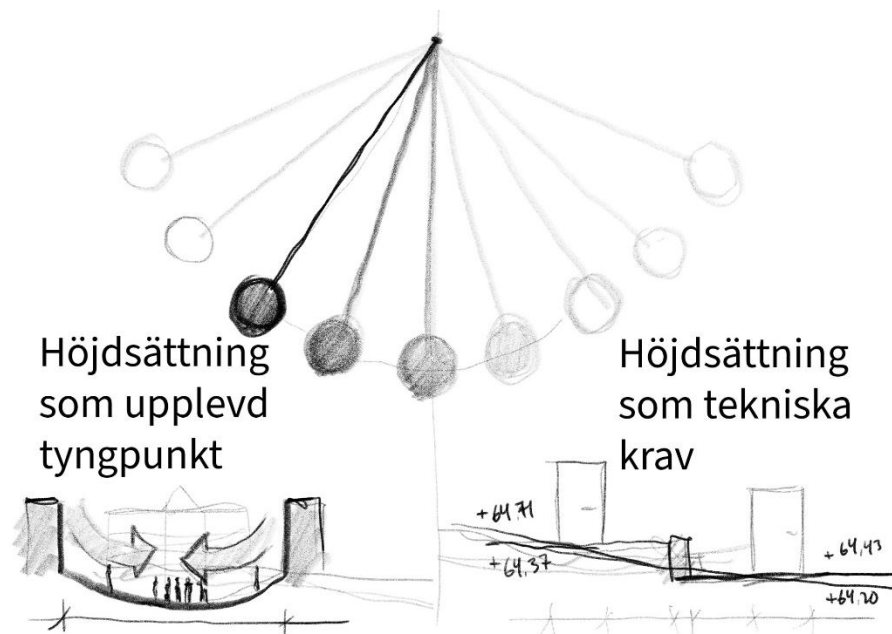
Detta mål, vardagsrum, lyfte intervjupersonerna fram som särskilt relevant för tävlingsarbetet. Båda lyfte att formuleringen kring att gestalta torget som ett vardagsrum var centralt eftersom det relaterade till att skapa en plats att stanna upp på och att vistas på, vilka också fanns med som kriterier. Det handlade enligt intervjuperson 1 om att ordna torgets funktioner som redan fanns där för att skapa en plats som Eslövsborna vill stanna upp på, för att skapa sociala värden.

Om man ska ha stadsrum som folk ska vilja stanna på då måste man ju för det första erbjuda en massa olika saker, det kan ju inte bara vara en. Så det handlade väldigt mycket om vilka olika funktioner, eller sittplatser, eller vilka ytor. Vad ska det här torget rymma, förutom det som programmet stipulerade då. Vårt svar på: "här vill jag stanna". Så till viss del handlade det ju om det. Sen var det väldigt mycket om det som jag nämnde inledningsvis. Jag tror aldrig att vi har jobbat så mycket med höjdsättning som vi gjorde där. För det var just det, att det var ju i rörelse. Om hela torget lutar, hur ska man få folk att vilja stanna. (Intervju 1 2025-04-07)

Arbetet beskrivs som att det innefattade att ordna funktioner, sittplatser och ytor enligt icke-estetiska egenskaper, såsom form på marken (höjdsättning), för att få fram ett förslag som kunde skapa dessa estetiska egenskaper. Arbeta med höjdsättning kan generellt sett förstås som ett arbete med att lösa platsens förutsättningar, att kunna skapa en markyta som ansluter mot entréer och har lutningar längs vägar som är tillgängliga att rulla på, men i detta fall beskrevs arbetet som att även behandla skapandet av de estetiska egenskaper som efterfrågades. Att skapa ett rum där människor vill stanna. Höjdsättningen blev ett ordnande av höjder, lutningar och trappor genom icke-estetiska egenskaper för att skapa estetiska egenskaper, på så vis var estetik ett medel i arbetet.

Båda intervjupersonerna beskrev att platsen och dess förutsättningar var centrala för det estetiska arbetet under tävlingen. De betonade vikten av en sammanhållande problemformulering för att strukturera arbetet. Intervjuperson 1 beskrev det som en knäckfråga och att det var en kombination av platsens förutsättningar och programmets krav. Intervjuperson 2 beskrev det som en problemformulering som kom från platsen som kommunens program snarare kunde kanaliseras i. Men gemensamt för dem var att just höjdsättningen blev denna problemformulering.

En annan aspekt av höjdsättningen var dess roll för kommunikation kring projektets estetiska aspekter. Intervjuperson 2 lyfte också arbetet med höjdsättning som central vad gällde att kommunicera och motivera arbetet med estetiska aspekter till Eslövs kommun. Att ”förflytta tyngdpunkten till mitt på torget” (Intervju 2 2025-04-10) användes som ett sätt att motivera estetiska val. Med detta syftas till en målsättning som också presenterades i *Tävlingsförslaget* där den rumsliga upplevelsen påverkas av en upplevelse av rörelse mot den lägsta punkten. Om den lägsta punkten ligger utanför torget ”betyder det att torget rinner iväg” (Sydälvst arkitektur och landskap 2017b) men om den lägsta punkten ligger inom torgets upplevda rum betyder det att torget vilar, och i förlängningen att folk hellre vill stanna på platsen (ibid). Därför formulerades en av huvudlösningarna i *Tävlingsförslaget* som att: ”skifta platsens upplevda lägsta punkt till en ny som befinner sig inom det upplevda torget. Ett torg som inte vilar vill man inte stanna upp på” (ibid). Detta visar att de motiverade gestaltningen med estetiska aspekter. Sammanfattningsvis kan det konstateras att estetik användes som mål, medel och motivering i arbetet med Stora torg. Landskapsarkitekternas arbete med höjdsättning kan illustreras som en pendelrörelse mellan dess estetiska egenskaper och de tekniska/funktionella.

Figur 16. Illustration av arbetet med höjdsättning som en pendelrörelse mellan estetiska och tekniska egenskaper.

Pendelrörelsen mellan flera aspekter av samma problem visar också att landskapsarkitekternas arbete med estetiska frågor kopplades an till arbete för social hållbarhet. För att åstadkomma en plats som folk ville stanna upp på var det estetiska arbetet med höjdsättningen central, för att omforma upplevelsen av ett torg från att det lutar ner mot gatan till att det vilar. Likt Meyer (2008) argumenterar för att skönhet är central för landskapsarkitekters hållbarhetsarbete kan detta arbete visa på att en förståelse av estetik är central för att förstå hållbarhetsarbete som landskapsarkitekter utför. Förklaringen av det estetiska arbetet med pendelrörelsen (se figur 16) illustrerar att det estetiska, likt Birgerstams (2000) och Krupinskas (2016) beskrivningar (se kapitel 3.1), relaterar till andra aspekter inom processen och nödvändigt för att uppnå lösningar. Därför behövs en förståelse för den estetiska delen för att förstå andra överväganden inom projekt, såsom etiska och hållbarhetsmässiga.

6.2.1 En känsla som central estetisk egenskap

Utöver problemformuleringen utifrån höjdsättningen betonade båda intervjupersonerna också att en känsla var central för arbetet med platsen, känslan av värme. Att förstå denna känsla som en estetisk egenskap belyser hur tyst kunskap underbygger landskapsarkitekternas estetiska arbete.

Båda intervjupersonerna beskrev det som att det fanns en inneboende värme på platsen som de ville ta vara på och se till att den kom till uttryck under större del av året. Intervjuperson 2 beskrev känslan som att den var slående på platsen, samt att det var viktigt att kunna känna känslan först innan den analyserades. Det går att förklara med hur Birgerstam (2000) menar att den skissande arkitekten behöver börja i den estetisk/intuitiva änden, vara öppen för att uppleva för att sedan analysera.

Känslan av värme på platsen som intervjupersonerna beskrev den är en estetisk egenskap och skapandet av den egenskapen kan således förklaras genom *aesthetic creation* (se kapitel 2.4). Målet att skapa känslan av värme fanns med under projektet och det gula markteglet som markmaterial och ordnandet av uteserveringarna i soliga platser var viktiga aspekter i arbetet mot målet. Men medan dessa två delar av skapandet, ordnandet efter icke-estetiska egenskaper och

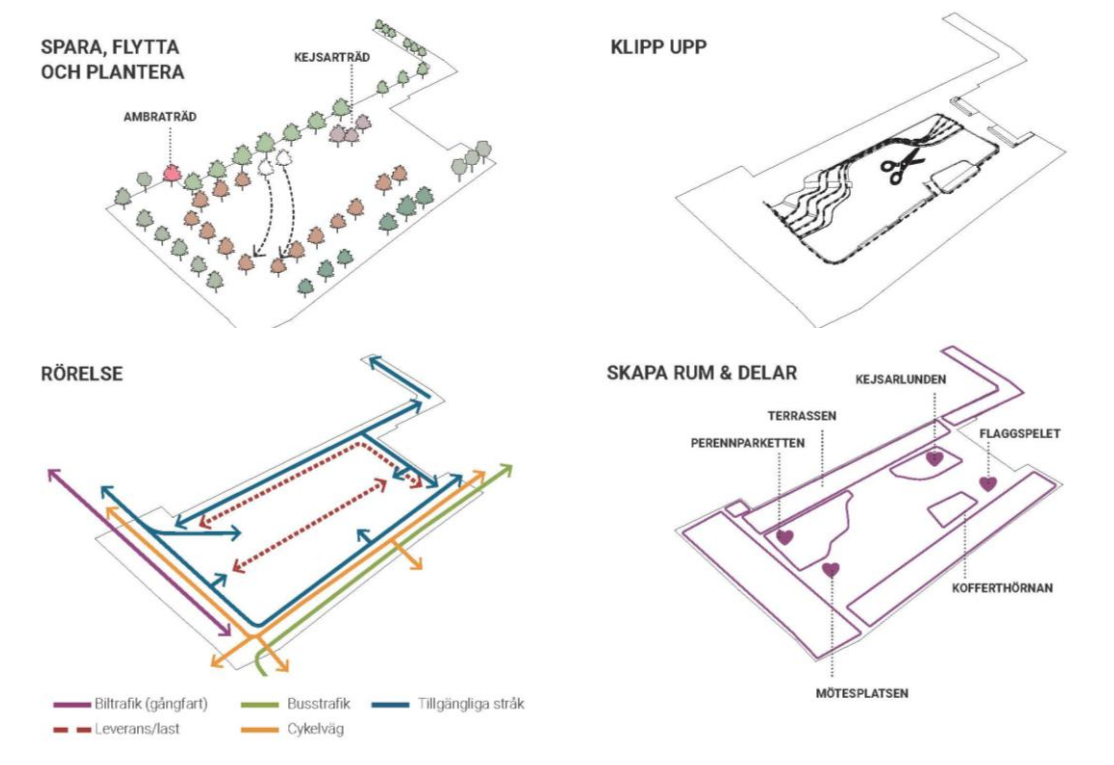
de estetiska egenskaperna, framgick tydligt i intervjuerna så var insikten om deras relation inte lika tydlig. Insikten menar Zangwill (2007) är central för skapandet. En förklaring kan ligga i insiktens betingelser som kan belysas genom att se det som en tyst kunskap.

Relationen mellan den estetiska egenskapen 'värme' och de icke-estetiska egenskaperna kan vara svåra att prata om för att det skulle kräva väldigt långa förklaringar av relationer mellan känslan av värme och, till exempel, färger som ger ett varmt intryck, solförhållanden som skapar ett varmt mikroklimat och associationer i stadsrummet till varmare klimat. Då handlar det om vad Collins (2010) kallar för relationell tyst kunskap (se kapitel 3.3). Det kan också vara så att insikten handlar om att relationen grundar sig i kroppsliga upplevelser som är svåra att förklara fullt ut utan själva upplevelsen. Känslan av värme på platsen var något som båda intervjupersoner beskrev att de kände på platsen och att de ville ta vara på. Kunskapen som behövs för detta handlar om hur de förstärker känslan av värme och kan ha att göra med hur de färger som upplevs varma upplevs just på vintern eller i den tidiga vårsolen. Något i linje med det Collins (2010) beskriver som somatisk tyst kunskap.

Förklaringen där sambanden ses som tyst kunskap tydliggör vad som försvårar att tala om insikten om sambanden. Dessutom är kunskapen om sambanden det som gör att landskapsarkitekterna kan skapa estetiska egenskaper, vilket förklarar varför det är svårt att diskutera den dimensionen av landskapsarkitekternas estetiska arbete. Vad gäller Stora torg kommunicerades estetiska egenskaper på flera olika sätt och hur dessa kommuniceras kan hjälpa till att belysa hur de arbetat med sambandet, eller insikten om relationen.

6.2.2 Kommunikation och synliggörande av det estetiska

Dokumentet och intervjuerna visade på två huvudsakliga sätt att kommunicera estetiska egenskaper i tävlingsförslaget (se figur 17 & 18). Intervjuperson 1 beskrev att det fanns en skillnad mellan hur estetiska egenskaper presenteras genom narrativet och genom principer. Från *Tävlingsförslaget* kan vi se att narrativet förklaras som en materialpalett (se figur 18) som visar hur förslaget kopplar an till landskapet omkring Eslöv och principillustrationerna (se figur 17) förklarar estetiska egenskaper i förslaget genom hur platsen hanteras.

Figur 17. Principillustrationer som förklarar gestaltungsförslaget efter teman. Tävlingsförslaget © Sydväst arkitektur och landskap.

“materialpaletten har hämtats i odlingslandskapets böljande rapsfält, åkerholmar och meandrande vattendrag mixat med Eslövs tegeltradition”

Figur 18. Materialpaletten förklarar gestalningsförslaget genom ett narrativ där förslaget kopplas till det omkringliggande landskapet. Tävlingsförslaget © Sydväst arkitektur och landskap.

Förslagets estetiska egenskaper kommuniceras också på en mängd andra sätt, genom text, illustrationer och renderingar, men materialpaletten och principillustrationerna visar på en grund till skapandet av förslaget. Intervjuperson 1 sade att det är i principerna som förslaget skapades, narrativet beskrevs mer som ett sätt att förklara förslaget. På så vis definieras en tydlig skillnad i förhållningssättet till dessa två kommunikativa grepp i *Tävlingsförslaget* vad gäller estetiskt arbete. Intervjuperson 2 beskrev också en kronologi som placerade narrativet senare i arbetet och belyste att arkitekter måste kunna motivera sina val, även vad gäller det estetiska.

Sen tror jag att det finns en aspekt som är väldigt viktig, att vi måste kunna motivera. Även estetik måste vi kunna motivera, så vi måste träna oss i att beskriva varför. Och då måste vi ibland köra tricket att beskriva det utifrån de rationella aspekterna, för att övertyga de som inte är lika övertygade om det estetiska. (Intervju 2 2025-04-10)

Intervjuperson 2 särskilde inte bara estetiskt och rationellt utan knöt det även till olika sätt att kommunicera till olika målgrupper. Två målgrupper antyds: en

målgrupp som är mottaglig för argument grundade i estetiska egenskaper och en målgrupp som är mottaglig för argument grundade i rationella egenskaper. Utifrån Bornemarks (2018) förståelse av samtiden borde målgruppen som är mer mottaglig för rationella egenskaper vara i majoritet, men för just detta fall användes estetiska egenskaper som motivering vilket visar på att Eslövs kommun var mottaglig för argument grundade i estetik. Något som också ligger i linje med att de efterfrågade estetiska värden i tävlingsprogrammet, samt att Sydväst använde estetik som motivering (se kapitel 6.2).

Skillnaden mellan principerna och narrativet ger exempel på olika sätt att motivera. I narrativet används associationer från Eslövs landskap och traditioner, som anspelar på estetiska egenskaper, för att motivera förslagets estetiska och icke-estetiska egenskaper såsom färg och form. I principerna bryts gestaltningen ner efter teman och icke-estetiska egenskaper såsom form presenteras en åt gången på ett uttrycksmässigt rationellt sätt. Medan principerna tar detta mindre associativa grepp för att visa estetiska egenskaper presenterar narrativet förslagets estetiska egenskaper genom associationer. Gemensamt är att dessa illustrationer motiverar estetiska egenskaper som en grund till förslaget, de visar tillkomsten. Just därför sticker de ut jämfört med andra illustrationer och ligger närmare att kommunicera sambandet mellan icke-estetiska och estetiska egenskaper. Narrativet och principerna kan således belysa två olika sätt att kommunicera insikten om sambandet mellan icke-estetiska och estetiska egenskaper. De blir följaktligen ett sätt som landskapsarkitekterna arbetar för att göra estetisk tyst kunskap explicit.

6.3 Estetiskt arbete i utredningsfasen

Under utredningsfasen lades fokus i det estetiska arbetet på samordning och på ett grepp om helheten för att skapa förutsättningar för att arbeta med estetiska frågor. Helheten hade enligt landskapsarkitekterna en stor roll att spela för att skapa estetiska värden på platsen. Dessutom bidrog landskapsarkitekterna med att synliggöra upplevelsen av tänkta lösningar för att möjliggöra diskussion utifrån estetisk kunskap. Detta gjordes genom att skapa underlag för att diskutera estetiska aspekter av olika lösningar.

Intervjuperson 1 beskrev landskapsarkitekternas roll under utredningsfasen som att de strukturerade arbetet mellan alla kompetenser, samtidigt som de var en av alla dessa kompetenser som utredde lösningar och skapade underlag till diskussion och beslut. Hen beskrev det som att problemformuleringarna från tidigare faser fördjupades till specifika frågor och att de svarade på dessa med möjliga lösningar. I dokumenten visar det sig som visualiseringar av dessa lösningar, som utifrån svaret från Intervjuperson 1 användes för att kunna ta beslut om lösningarna i projektgruppen. Intervjuperson 1 refererade också till en komplexitet där ett beslut kan påverka något annat, och att landskapsarkitekternas roll under utredningsfasen handlade om att samordna arbetet för att skapa förutsättningar för att hantera estetiska aspekter.

Så jag tror snarare att det var en förutsättning för att kunna hitta någon form av arbetsro och struktur på de här mötena. Och så mellan mötena jobbade vi fram underlag till nästa möte. 'Nu står vi här, vad tycker ni om det här?' (Intervju 1 2025-04-07)

Resonemanget beskriver arbetet med struktur i projektet och skapandet av underlag, som båda på olika vis, syftar till att skapa förutsättningar för att besluta om fördjupningar av förslaget. Och angående rollen för estetik i arbetet sade Intervjuperson 1: "jag skulle säga att i alla de här utredningarna så är de estetiska värdena en aspekt." (Intervju 1 2025-04-07)

Att estetik fanns med som en aspekt av flera kan läsas som att det fanns risk att det nedprioriterades, men utifrån Krupinskas (2016) beskrivning av arkitektens viktiga roll för helheten (se kapitel 2.3) kan det också förstås som en yrkesmässig förutsättning. Utredningarna krävde att helheten kunde hanteras i arbetet ihop med alla dess ingående delar, vilket innebar att arbetet behövde struktureras. Dels lyfte intervjuperson 1 att det blev deras roll eftersom de hade erfarenhet av liknande projekt i andra kommuner, dels lyfte intervjuperson 1 att deras ansvar för struktur gick ut på att möjliggöra för kommunen att ta beslut kring estetiska aspekter – det var kommunen som skulle besluta. På så vis kan landskapsarkitekternas roll förstås som att de samordnade helheten för att kunna hantera estetiska aspekter under utredningsfasen. Estetikens roll i relation till helheten förstås dock på ett

annat sätt med tanke på att förslagens helhet beskrevs ha en viktig roll för att skapa estetiska värden.

Det är väl det som är hur väl man lyckas, hur väl man lyckas med helhetsförslaget, hur man får det att kännas självklart på platsen. Och om det gör det, då tror jag att man har skapat estetiska värden. Även om jag inte gillar organiska former, säger vi, för att den är förankrad där på platsen. Och då blir det ju inte en tycke/smak-fråga, utan då är det ju, jamen, harmoni kanske. (Intervju 1 2025-04-27)

Intervjuperson 1 jämför hur väl projektet lyckas med hur väl det känns förankrat på platsen och menar att det är något som skapar estetiska värden som går bortom tycke och smak, mot harmoni som ligger bortom personliga åsikter. Ett förhållningssätt till estetik som ligger i linje med formalism.

Tidigare avhandlades hur landskapsarkitekterna arbetade med struktur och arbetsro för att skapa förutsättningar för att arbeta med estetik, men citatet visar också på att helheten och det estetiska arbetet relaterade till subjektiva och objektiva omdömen. Något som relaterar till landskapsarkitekternas arbete med visualiseringar för att kunna diskutera tysta dimensioner av estetisk kunskap. I projektets dokument går det att se spår av detta.

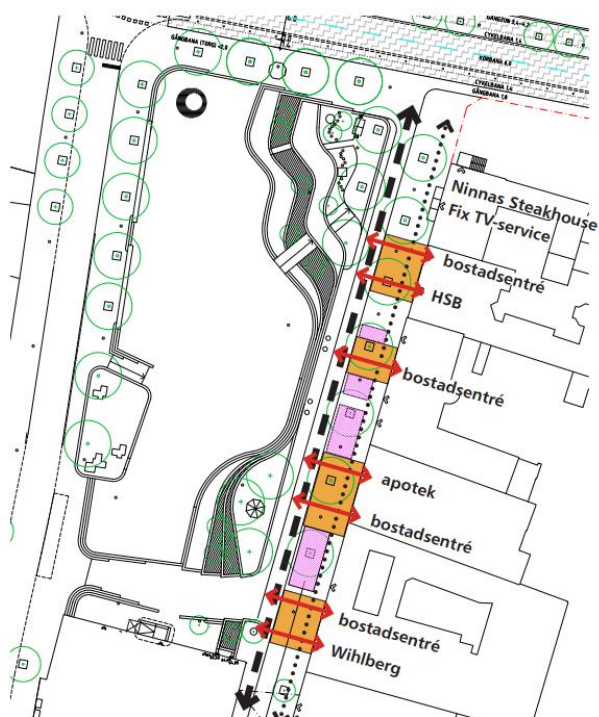

att sitta under träden är kvalitet

Figur 19. Platsens förutsättningar kopplas till värden. Utklipp från Utredning uteserveringar Köpmansgatan © Sydväst arkitektur och landskap.

UTESERVERINGAR

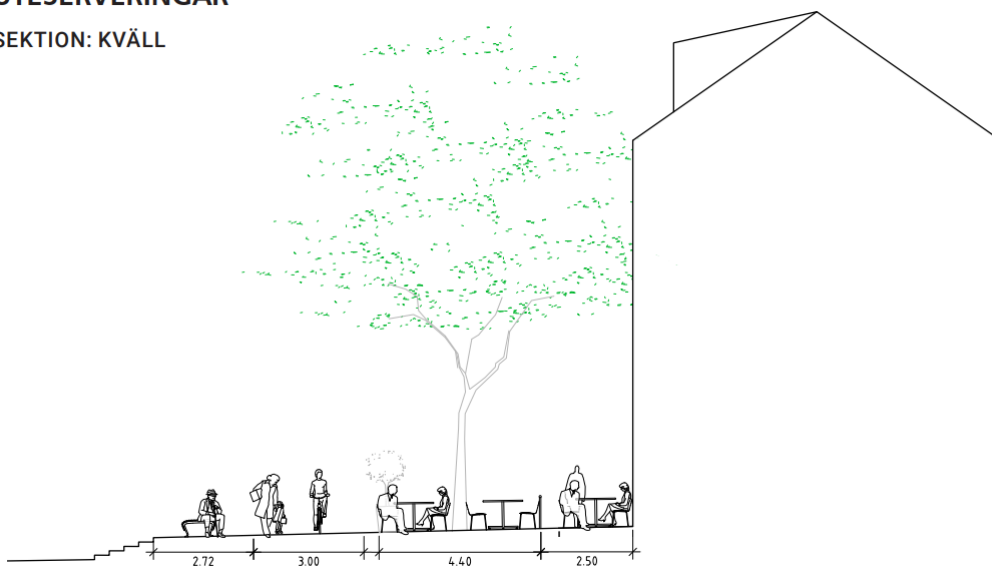
FRITT FRAMFÖR BOSTÄDER
OCH BUTIKER...

Figur 20. Plankarta där uteserveringarnas placering visas utifrån funktionella och upplevelsemässiga aspekter. Utklipp från Utredning uteserveringar Köpmansgatan © Sydväst arkitektur och landskap.

UTESERVERINGAR

SEKTION: KVÄLL

Figur 21. Sektion som visar användning av uteserveringar utifrån ett upplevelsemässigt scenario. Utklipp från Utredning uteserveringar Köpmansgatan © Sydväst arkitektur och landskap.

Asdal och Reinertsens (2022) perspektiv, dokument som verktyg belyser att det i och med den här fasen skedde ett skifte i användningsområde för projektets dokument. Från att dokumenten användes för att argumentera för lösningarna till att dokumenten användes som underlag för diskussion. Under utredningsfasen utgörs dokumenten av underlag som presenterats vid olika möten och ett av dessa underlag fokuserade på uteserveringarna längs Köpmansgatan vid Stora torg (Sydväst arkitektur och landskap 2018f). Presentationen innehåller analys av dagens disposition av uteserveringar, referenser från andra typologier av uteserveringar, kvaliteter på platsen och ett förslag som utreds utifrån flera presenterade aspekter.

Utredningen av förslaget på uteserveringar presenteras med flera planer och sektioner som beskriver dess funktioner (se figur 20 & 21). Förslaget packas på så vis upp och funktionella såväl som upplevelsemässiga aspekter kan diskuteras. Presentationen av exempelbilder och skapandet av visualiseringar möjliggör att relationell tyst kunskap kan diskuteras mer effektivt. I detta fall gäller det inte specifikt landskapsarkitekternas tysta kunskap, utan alla som deltog på mötena. Visualiseringarna blev hjälpmedel för att diskutera utifrån allas estetiska kunskap.

Presentationen av exempelbilder och platsens förutsättningar får också implikationer för kollektiva dimensioner av tyst kunskap. Specifikt förklarar landskapsarkitekterna i presentationen för mötet om uteserveringar: "att sitta under träden är kvalitet" (Sydväst arkitektur och landskap 2018f), under en bild på platsens nuvarande uteserveringar med en grön markering av trädens ungefärliga omfång av trädkronor (se figur 19). Genom presentationen av sådana utgångspunkter, av platsens förutsättningar och av referensbilder möjliggörs, och styrs, en mer effektiv diskussion kring uteserveringarnas mening och mål. På så vis blir detta arbete ett sätt att skapa gemensam mening om estetiska värden i projektet, och på så vis ett sätt att göra kollektiv tyst kunskap explicit kring vad som utgör upplevelsemässiga värden på uteserveringar. Genom visualiseringarna kan kunskap om upplevelse, från landskapsarkitekterna och andra som deltar i projektet, appliceras på detta specifika fall och på så vis användas för att underbygga beslut.

6.4 Estetiskt arbete i projekteringsfasen

Under projekteringsfasen var fokuset i det estetiska arbetet, likt utredningsfasen, att hålla samman helheten och då användes gestaltungsförslaget som en gemensam plattform för att åstadkomma detta. Det estetiska arbetet innebar till viss del förhandling där vissa estetiska aspekter ställdes mot andra tekniska och funktionella aspekter.

Projekteringsfasen är informationstung. Det finns många handlingar som producerats och sparats. För att göra den informationsmängden hanterbar stakar jag i denna uppsats ut spår koncentrerat kring vissa fysiska delar av platsen som gestaltningen berör och följer deras utveckling i projektets dokument. Det gäller (1) markbeläggningen på torgytan, (2) Perennparketten och (3) markbeläggning samt träd i Stationsgränd och Köpmansgatan. Genom att beskriva hur redovisningen av dessa platser ändrats under projektet och förklara det med hjälp av intervjuerna kan detta användas för att beskriva hur det estetiska arbetet såg ut under projekteringsfasen. Först presenteras ett övergripande förhållningssätt från en av intervjuerna.

Intervjuperson 2 beskrev arbetet med estetiska aspekter under projekteringsfasen som att det kretsade kring att bygga vidare på grunden från tävlingsfasen. Det kan jämföras med hur intervjuperson 1 beskrev arbetet under utredningsfasen, att fortsätta utveckla förslaget och att bevaka intressen. Dessutom beskrev intervjuperson 2 *Tävlingsförslaget* som en gemensam plattform att jobba utefter och något att jämföra alla fysiska delar inom gestaltningen mot, något som delar kan förhålla sig till för att hålla samman helheten. Arbetet med att hantera helheten för tankarna till Krupinskas (2016) mening att arkitekter måste hantera helheten och detaljer. I det här fallet beskrevs ett sätt att hantera helheten mer direkt relaterat till platsen och själva gestaltningen än vad som beskrevs i föregående resonemang om struktur under utredningsfasen (se kapitel 6.3). Beskrivningen av *Tävlingsförslaget* som en gemensam plattform kan även ha implikationer för dimensioner av kollektiv tyst kunskap i projektet. Genom att i tävlingsförslaget presentera ett narrativ för gestaltningen bäddas senare faser i projektet in i detta narrativ vilket får betydelse för hur gestaltningen ordnas. Med tanke på helhetens viktiga roll för att skapa estetiska värden, såsom harmoni som

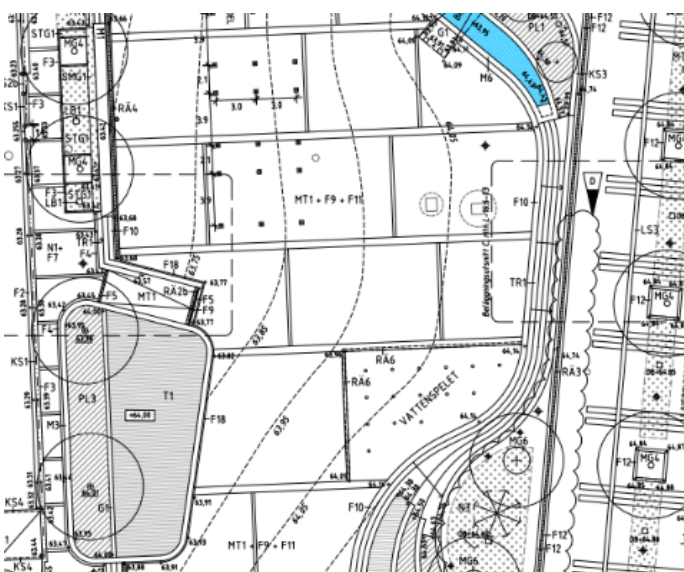
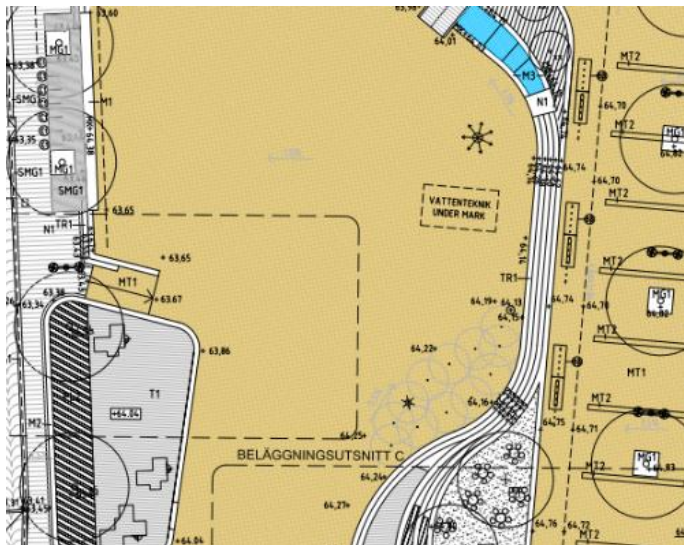
intervjuperson 1 nämnde (se kapitel 6.3), får den gemensamma plattformens sammanhållande roll en stor betydelse för det estetiska arbetet.

För att exemplifiera det estetiska arbetet under projekteringsfasen presenteras ett antal fördjupande spår nedan. Genom detta löper det övergripande arbetet med tävlingsförslaget som en gemensam plattform.

6.4.1 Utveckling av markbeläggningen på torgytan och dokumentens skillnad i syfte

I *Systemhandlingen* (se figur 23) visas en sammanhängande markbeläggning på golvet som inte är uppdelad såsom den blir i senare ritningar (se figur 24). Även i detaljutsnittet visas en sammanhängande beläggning av marktegel vilket visar att det inte endast är en förenkling i ritningen. Dessutom syns ett vattenspel som är utsprikt efter en ordning skapad av trappans böljande kantlinje. I *Tävlingsförslaget* står det att markbeläggningen kan utföras i två varianter för att spänna in den så att den klarar belastning, genom att "kantstenar [fälls] in i det större mönstrets linjer, alternativt löses det med stålkanter som sätts osynligt, dvs med ovankant strax under tegelytans nivå." (Sydväst arkitektur och landskap 2017b) Skillnaden mellan ritningarna skulle möjligtvis kunna ha att göra med att den lösning de valde att visa i ritningen var den lösning som var inspänd med nollad stålkanter och inte den med kantstenar.

I ritningen som togs fram för *Bygghandlingen* (se figur 24) kan vi se att markbeläggningen förändrats till att mer likna hur den beskrivs i *Tävlingsförslaget*: "Golvet delas in i stora fält som mönsterläggs med olika läggningar för att skapa schatteringar som anspelar på det omgivande landskapets lappverk av åkrar." (Sydväst arkitektur och landskap 2017b:2) En beskrivning som vagt återspeglas i *Tävlingsförslagets* illustrationsplan och inte alls i *Systemhandlingens* illustration av markbeläggningen (se figur 22 & 23).

Båda intervjupersonerna framhöll markteglens gula färg som ett sätt att skapa ett varmare intryck på torget. Intervjuperson 2 beskrev det som ett sätt att ta vara på upplevelsen av värme från det första mötet med platsen. Med tanke på markteglens roll att skapa upplevelsen av värme på platsen kan det tänkas att illustrationerna var fokuserade på att visa just den varma färgen och inte schatteringarna, även om det under hela projektet fanns en intention att skapa detta mönster på platsen.

En förklaring för hur redovisningen av golvet på torget har förändrats mellan dokumenten kan finnas i dokumentens skilda syften, i likhet med det som Asdal och Reinertsen (2022) diskuterar utifrån att se dokumenten som verktyg och som arbete. Vad gäller *Tävlingsförslaget* ska det konkurrera med andra förslag och således kan dokumentets syfte som verktyg vara att visa på förslagets karaktär på det mest övertygande sättet. Utifrån det kan den gula färgen lyftas fram som ett övertygande argument. För *Systemhandlingen* är syftet snarare att skapa underlag för att sätta budget och då kan det tänkas att golvets formmässiga utförande är mindre viktigt än att redovisa att det består av marktegel. När det kommer till *Bygghandlingen* däremot, då kan redovisningen i plan vara av största vikt eftersom de utgör ritningar som ska användas till att bygga platsen. Dessa skillnader illustrerar hur dokumenten kan tänkas återspegla sina syften, men det i sig behöver inte motsätta att dokumenten också återspeglar gestaltungsprocessens utveckling.

6.4.2 Estetiskt arbete integrerat med andra aspekter genom Perennparkettens utformning

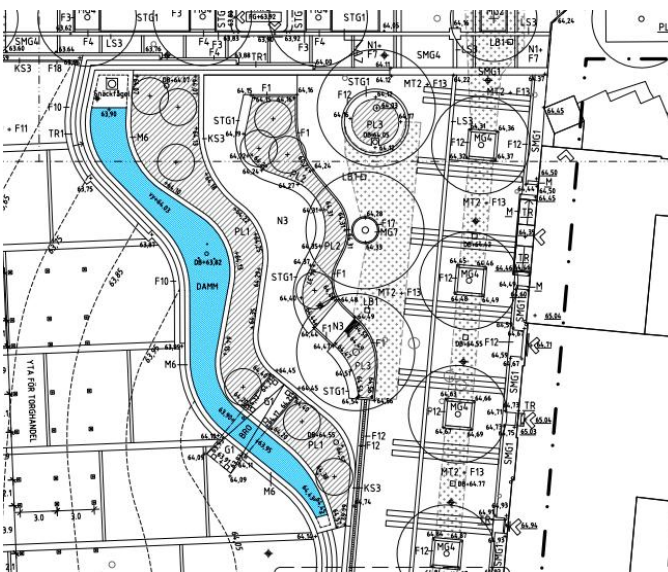
Vid jämförelse mellan redovisningen av Perennparkettens utformning i *Tävlingsförslagets* illustrationsplan och *Systemhandlingens* plan (se figur 25 & 26) syns det att utformningen förändrats på flera sätt. Tre stora förändringar att notera relaterar till gångytan bredvid vattenspelet, en av gångarna genom planteringarna och förändringar i den böljande linjen. Gångytan med soffor som i *Tävlingsförslaget* är placerad bredvid vattenspelet är borttagen och vattenspelet angränsar i *Systemhandlingen* istället mot en planteringsyta. En annan stor förändring att notera är att en av gångvägarna genom planteringsytorna och över vattenspelet är borttagen och den kvarvarande vägen endast går över vattenspelet.

Figur 25. Utklipp från
Tävlingsförslaget (Sydväst
arkitektur och landskap
2017b) Tävlingsförslag ©
Sydväst arkitektur och
landskap.

Figur 26. Utklipp från
Systemhandling (Sydväst
arkitektur och landskap
2018c) Systemhandling ©
Sydväst arkitektur och
landskap.

Figur 27. Utklipp från
Bygghandling (Sydväst
arkitektur och landskap
2018a) Särskilt intressant
är att se hur
Perenniparkettens
utformning förändrats från
ritning till ritning.
Bygghandling © Sydväst
arkitektur och landskap.

Även planteringsytan närmast Köpmansgatan är förändrad till en mindre böljande form i *Systemhandlingen* (se figur 26). I *Bygghandlingen* (se figur 27) har planteringsytan närmast Köpmansgatan en form med starkare böljande linjer vilket ligger närmare formen i *Tävlingsförslaget* (se figur 25). Gångvägen över vattenspelet har en fortsatt riktning genom planteringsytan närmast Köpmansgatan i *Bygghandlingen* (se figur 27).

Intervjuperson 2 beskrev att orsakerna bakom dessa förändringar främst var till följd av höjdsättningen på platsen som gjorde att antalet nivåer av trappsteg mellan torgytan och Köpmansgatan vägdes mot funktionerna som de ville få in på Perennparketten. Angående processen sade Intervjuperson 2:

Men det var också för att kunna få plats, det var ju olika önskemål om evenemang och torghandel och så som skulle liksom inrymmas och då blev det ett sätt att kompromissa, där. Att vi behöver kanske inte ha så många nivåer. (Intervju 2 2025-04-10)

Förändringar gällande hanteringen av vattenspelet spelade också in. För att kunna skapa en damm behövde en högre trappa ritas in mot torgytan vilket gjorde att hela Perennparkettens form förflyttades ytterligare ut mot väster där en entré för fordon ut på torgytan skulle placeras vilket påverkade höjdsättningen. Dessutom beskrev intervjuperson 2 hur formen på planteringen närmast Köpmansgatan ändrades till följd av hanteringen av soffan på dess västra sida. Dessa avvägningar som handlade om både estetiska och funktionella aspekter gjorde att gångytan på västra delen av Perennparketten i *Tävlingsförslaget* togs bort (se figur 23).

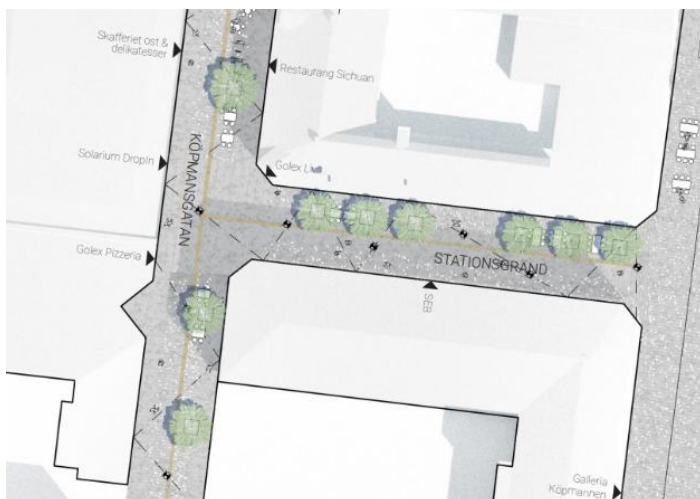
Intervjuperson 2 beskrev det som en kompromiss mellan delar av utformningen. Det vill säga inte som en kompromiss mellan estetiska och funktionella aspekter utan om båda aspekterna hos olika delar av gestaltningen. Detta visar på ett integrerat sätt att hantera estetiska och funktionella frågor, något som kan förklaras genom Birgerstams (2000) beskrivningar som understryker att det estetiska och rationella behöver vara parallella. Dessutom kan det förklaras med Krupinskas (2016:284) beskrivning av arkitektens arbetsmetod som kräver att pendla mellan motsatser, såsom känsla och förnuft, för att hantera dessa i arbetet. (jämför figur 16)

6.4.3 Utveckling av markbeläggning och förhandling om träd längs Stationsgränd och Köpmansgatan

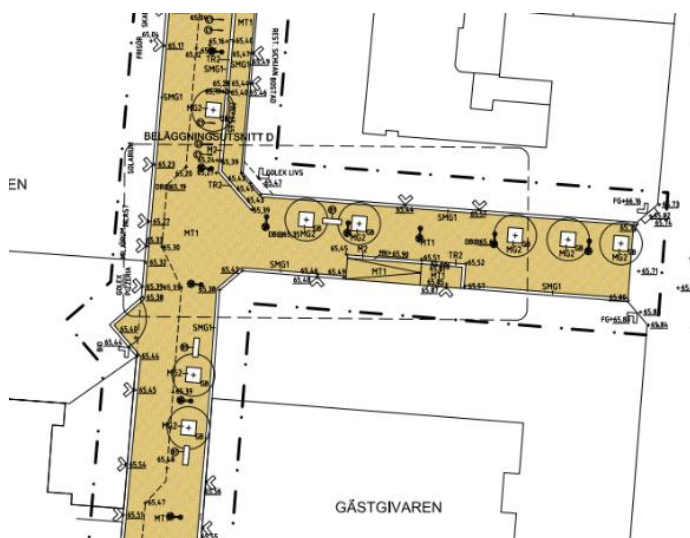
I ritningen från *Systemhandlingen* (se figur 29) kan vi se att Stationsgränd och södra delen av Köpmansgatan har träd planterade i rad vilket stämmer överens med hur det visas i *Tävlingsförslaget*s illustrationsplan (se figur 28), men i *Bygghandlingen* (se figur 30) försvinner dessa träd. Dessutom förändras golvet från att i *Tävlingsförslaget* beskrivas som ett grått golv med en gul remsa av marktegel till att i *Systemhandlingen* visas som ett sammanhängande gult golv av marktegel.

I *Bygghandlingen* (se figur 30) kan vi se att ritningen har en annan markbeläggning än i systemhandlingen, med successiva tvärgående markeringar. Gällande förändringarna av golvet beskriver intervjuperson 2 att gränserna för tävlingsområdet var avgörande för hur förslaget för markbeläggningen såg ut i *Tävlingsförslaget*. Hen beskriver att de hade en önskan om att ha marktegel även i Stationsgränd men frågade sig: hur ska det ta slut? På de grunderna begränsades markteglet till torget under tävlingsfasen.

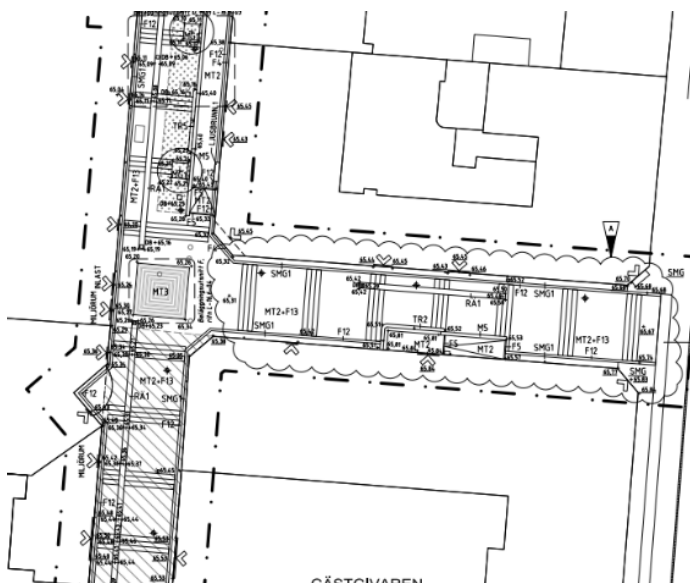
Under utredningsfasen utökades projektområdet och det fanns en önskan från kommunen att torget skulle synas på något vis från stationen vilket intervjuperson 2 beskrev att de kunde lösa med att markteglet även användes i Stationsgränd, och för att skapa sammanhängande gaturum gestaltades även Köpmansgatan med marktegel. Intervjuperson 2 beskrev också att marktegel var en stor fråga för tävlingsjuryns bedömning som gav upphov till bland annat en gemensam studieresa efter tävlingen. Intervjuperson 2 använde ordet mod för att beskriva arbetet med marktegel. "Vi vågade nog inte riktigt i tävlingsskedet att gå hela vägen." (Intervju 2 2025-04-10) Senare beskrev hen att "vi blev lite modigare när vi projade [projekterade] än vad vi var i tävlingen på det sättet." (ibid) Utöver mod beskrevs det också som ett arbete att övertyga eller argumentera för markteglet, likt beskrivningen att motivera estetiska val som redogjordes för tidigare (se kapitel 6.2.2).

Figur 28. Utklipp från
Tävlingsförslaget (Sydväst
arkitektur och landskap 2017b)
Tävlingsförslag © Sydväst
arkitektur och landskap.

Figur 29. Utklipp från
Systemhandling (Sydväst
arkitektur och landskap 2018d)
Systemhandling © Sydväst
arkitektur och landskap.

Figur 30. Utklipp från
Bygghandling (Sydväst
arkitektur och landskap 2018b)
Notera särskilt förändringen av
redovisningen av träd och
markbeläggningen som båda
bytt skepnad med ritningarnas
utveckling. Bygghandling ©
Sydväst arkitektur och
landskap.

En annan stor förändring mellan *Byggghandlingen* och *Systemhandlingen* är att träden togs bort från Stationsgränd (se figur 29 & 30) och södra delen av Köpmansgatan och ersattes av urnor med träd i (se figur 13). Intervjuperson 2 beskrev arbetet med träden som att de kom ur en idé om att skapa en väldigt grön miljö men togs bort till följd av flera krav gällande framkomlighet, brand och trädens smalkronighet. Gällande förebilden för gatans miljö beskrev intervjuperson 2 en mental bild av högt uppstammade träd i en storstadsmiljö och att flera diskussioner ledde fram till att det slutligen blev svårt att motivera de träden där. Det beskrevs som en avvägning mellan två intressen där landskapsarkitekterna företrädde den gröna visionen medan andra sidan företrädde funktionella krav på miljön. Genom att konstruera arbetet med träden genom två motparter betonas ett element av förhandling. En förhandling som också lämnade spår i dokumenten att följa. Detta tydliggör att landskapsarkitekternas estetiska visioner utsattes för förhandling genom projektets gång. Intervjuperson 2 avslutade lite skämtsamt om träden att “där fick vi backa. Men vi fick tegelgolv istället.” (Intervju 2 2025-04-10)

6.5 Estetik som begrepp för intervjupersonerna

Ett tema under intervjuerna handlade om hur begreppet estetik tolkas. Båda intervjupersonerna började sina svar med fokus på skönhet men breddade också begreppet till att inkludera mer. Närmare bestämt kopplar intervjupersonernas förståelse av estetik an till två av Melchers (2022) spår för estetik: estetik som skönhet och estetik som upplevelse.

Intervjuperson 1 svarade att estetik handlar om upplevelsen av det vackra och betonade att när det kommer till offentliga rum är det viktigt att platserna ska tilltala dem som använder platserna positivt. Hen liknade det vid en skala mellan negativ och positiv upplevelse. På så vis blir den centrala angelägenheten för estetik inom projektet att inte skapa något som uppfattas starkt negativt av de som använder torget. Intervjuperson 2 betonade också skönhet och upplevelse.

Ett ord som jag tycker kanske försvinner lite ibland är skönhet. Men sen behöver ju inte allt som är estetiskt tilltalande vara vackert, utan det kanske snarare väcker känslor och

det väcker tankar och, alltså, ja, en bra bok, bra musik, bra konst, skapar någon slags upplevelse. Även arkitektur är ju en sådan konst, på något vis. (Intervju 2 2025-04-10)

Citat visar på en förståelse av arkitektur som konst, något som ligger i linje med hur van Etteger et al. (2016) applicerar Zangwills (2007) *Aesthetic creation* inom landskapsarkitektur. Intervjuperson 2 beskrev även en spänning som finns i att arbeta med estetiska aspekter, en spänning i förhållningssätt mellan att bara känna och att analysera eller rationalisera. Dels beskrev hen en drift i arbetet mot att beskriva vad det är som utgör det estetiska, dels en dragning mot att tänka att det bara går in i magen. Likt Birgerstams (2000) beskrivningar av pendelrörelsen under skissprocessen beskrev intervjuperson 2 spänningen mellan att känna och att analysera: "Man kan nog inte börja i analysänden, man måste öppna upp först för att ta till sig." (Intervju 2 2025-04-10) Vidare fortsatte intervjun mot att diskutera hur landskapsarkitekter måste motivera sina val även när det kommer till det estetiska och kan basera den motiveringen på estetiska eller rationella aspekter, beroende på målgrupp. (se kapitel 6.2.2)

Intervjuperson 1 utvecklade sitt svar till att fokusera på platsen och landskapsarkitektens ansvar för att göra estetiska val som skapade en plats som tilltalade alla användare positivt. Projektets estetiska värden hamnade i fokus, och det tydliggjordes att det handlade om att skapa en plats som skulle upplevas positivt. Intervjuperson 1 beskrev projektets mål enligt följande:

Egentligen var det ju en plats som, alltså, rent funktionellt så hade den ju redan ingredienserna, så det här, skulle jag säga, var egentligen att anpassa det ytterligare. Så att man inte bara skulle vilja ha ett mål, "Jag ska gå till den pizzerian" eller "Jag ska gå till den butiken", och sen gå därifrån. Utan man skulle stanna längre och därmed även träffa andra människor i större utsträckning. (Intervju 1 2025-04-07)

Projektets mål beskrivs som att det kretsar kring estetiska frågor där upplevelsen blir central, något som intervjuperson 1 nämner även tidigare i intervjun. Förståelsen av begreppet estetik passar således inom ramen för projektet.

Ett centralt mål för projektet relaterat till estetik i tävlingsprogrammet var formulerat: att skapa en plats för Eslövsborna att vistas på. Ett mål som också beskrevs som att skapa ett vardagsrum. Ordet skönhet förekom inte i

tävlingsprogrammet och således finns det å ena sidan en skillnad mellan landskapsarkitekternas förståelse av estetik och vad som presenterades i *Tävlingsprogrammet*. Å andra sidan finns det en överensstämmelse genom att landskapsarkitekterna breddar sin förståelse från skönhet till, (1) en skala från negativ till positiv upplevelse och (2) att handla om upplevelser som väcker känslor och tankar.

Att estetik inte förekom som begrepp inom dokumenten är också värt att nämna i och med fokuset på estetik. Samtidigt har arbetet visat att landskapsarkitekterna arbetat med estetik på flera sätt och att det Eslövs kommun efterfrågade handlade om estetik. Efterfrågan och de flera arbetssätten ger stöd för uppfattningen att det i professionen efterfrågas kunskap om estetik, som presenterades i inledningen. Däremot ifrågasätts upplevelsen av att estetik inte diskuteras när begreppet inte nämns.

7. Sammanfattning, diskussion och slutsats

Uppsatsens analys har fokuserat på estetik för att belysa kunskapen i det estetiska arbetet under projektet, men även andra aspekter har belysts. Svårigheter att förstå det estetiska arbetet i projektet Stora torg i Eslöv kan sätta käppar i hjulet för att förstå även de funktionella aspekterna av projektet. Den pendelrörelse som landskapsarkitekternas arbete rör sig via blir svår att förklara om endast den ena sidan av svängningen beskrivs. I uppsatsen har det bland annat visat sig genom att även funktionella och hållbarhetsmässiga aspekter figurerat, trots att fokuset varit det estetiska. Hållbarhetsaspekter i landskapsarkitekternas praktik har behandlats i arbetet genom att förstå dem utifrån det estetiska arbetet. Som avslutning följer en sammanfattning nedan. Sedan om generaliserbarhet av analysen och diskussion om arbetet. Sist, en slutsats.

7.1 Sammanfattning av det estetiska arbetet

Det estetiska arbetet inom projektet Stora torg utfördes genom att landskapsarkitekterna tolkade mål för det estetiska i *Tävlingsprogrammet* och utifrån dessa och platsens förutsättningar skapade handlingar som användes för att skapa byggd miljö. Gestaltningen ordnades enligt icke-estetiska egenskaper för att skapa de efterfrågade estetiska egenskaperna, såsom upplevelsen av värme. Med *Aesthetic creation* som teoretiskt ramverk kan detta arbete som landskapsarkitekterna utförde förstås som ett medvetet skapande baserat på, delvis tyst, kunskap.

Under (a) den förberedande fasen hade det estetiska arbetet ett drag av argumentation där landskapsarkitekterna fick visa prov på, bland annat, sina estetiska kunskaper för att få delta i tävlingen. Under (b) tävlingsfasen kretsade det estetiska arbetet kring att skapa de efterfrågade estetiska egenskaperna där kunskapen om relationen mellan icke-estetiska och estetiska egenskaper kan ses som tyst kunskap och kommunikationen av denna relation artikulerade detta arbete. Dessutom ordnades arbetet efter en sammanhållande problemformulering som relaterade till både estetiska och andra aspekter där arbetet pendlade mellan dessa. Under (c) utredningsfasen betonades samordning och ett grepp om helheten

för att dels skapa förutsättningar för att arbeta med estetiska frågor, dels för att helheten hade en stor roll att spela för att skapa estetiska värden. Dessutom bidrog landskapsarkitekterna med att synliggöra upplevelsen av tänkta lösningar för att möjliggöra diskussion utifrån, till viss del tyst, estetisk kunskap. Under (d) projekteringsfasen var fokuset i det estetiska arbetet också att hålla samman helheten och då användes gestaltningsförslaget som en gemensam plattform för att åstadkomma detta. Det estetiska arbetet innebar till viss del förhandling där vissa estetiska aspekter ställdes mot andra tekniska och funktionella aspekter.

Övergripande visar uppsatsen hur (i) estetiska egenskaper användes som mål i projektet, (ii) att landskapsarkitekterna arbetade med estetisk kunskap för att uppnå estetiska egenskaper som ett medel för att arbeta med gestaltningen och (iii) använde estetiska aspekter för att motivera beslut i gestaltningen. Dessutom visas hur skapandet av underlag var av stor vikt för det estetiska arbetet för att kunna ta gemensamma beslut kring estetik. Uppsatsen visar på en stor variation av hur estetik förekom genom projektets faser och detta är således ett svar på hur landskapsarkitekternas estetiska arbete utfördes i de olika faserna.

7.2 Om generaliserbarhet och vidare forskning

Projektets kriterier och intervjupersonernas förklaringar av projektets mål visar att Eslövs kommun efterfrågade estetisk kompetens. För att vara med och tävla ställde Eslövs kommun upp estetiska prequalificeringskrav i inbjudan som testades genom att granska referensprojekten som lämnades in i intresseanmälan. På så vis fick endast de som kunde uppvisa estetisk kunskap vara med och tävla, projektet kan då ses som att det premierade estetik. Att ett sådant projekt förekommer där detta efterfrågades visar inte att detta efterfrågas i alla projekt, rimligtvis kan det snarare tänkas att vad som efterfrågas varierar mellan alla projekt. Vad gäller generaliserbarhet kan det alltså inte sägas att denna uppsats ger en applicerbar beskrivning på alla gestaltningsprojekt. Däremot kan de teorier och beskrivningar som presenterats vara till hjälp för att förstå andra projekt som också sätter estetik i fokus.

Tyst kunskap kan användas för att förklara svårigheterna att diskutera landskapsarkitekters arbete med estetik. Det kan vara givande att se

kommunikationen av det estetiska arbetet som relationell tyst kunskap, för att belysa det kompakta språk som används. Det kan också vara givande att använda det för att belysa de sociala sammanhang som skapar mening och det estetiska arbetets roll i detta. Dessutom kan tyst kunskap vara givande för att förstå kunskapen som ligger bakom skapandet av estetiska egenskaper enligt *Aesthetic creation*.

Aesthetic creation kan användas för att beskriva hur landskapsarkitekter arbetar med gestaltningar för att åstadkomma estetiska egenskaper. Teorin kan även vara en legitimering för estetiskt arbete genom sin koncisa förklaring.

Pendeln som använts för att beskriva landskapsarkitekters arbetssätt är ett användbart sätt för att analysera aspekter som ingått i arbetet. Olika aspekter av ett och samma problem eller en och samma plats kan ställas upp på varsin sida av pendeln.

Vad gäller generaliserbarhet för teorierna vid fall som inte premierar estetik likt Stora torg skulle vidare forskning behövas. För att ta reda på hur applicerbar beskrivningen är på landskapsarkitekternas profession generellt skulle en jämförande undersökning vara upplysande, där mål och arbetssätt för flera projekt jämförs.

7.3 Om estetik och rationalitet

Målen för Stora torg i Eslöv var fokuserade på estetiska och sociala värden, värden som är svåra att mäta och som handlar om det mellanmännsliga. Enligt Bornemarks (2018) förståelse kopplas mellanmännsliga värden till det omätbara och Stora torgs mål speglar detta. Denna uppsats visar hur landskapsarkitekterna använde estetiska medel för att skapa de sociala värden som efterfrågades. Estetiskt arbete behandlar det omätbara och kan förstås som en nyansering av den begränsande kunskapsförståelsen som Bornemark (2018) menar präglar vår samtid.

Samtidigt som Bornemarks (2018) argument om mätbarhet kan positionera det estetiska arbetet som en nyansering belyser det en onyanserad kategorisering av estetisk och rationell kunskap. Som jag skriver i delkapitel 3.1 finns det något som skaver med uppdelningen estetisk och rationell kunskap när den paras ihop med

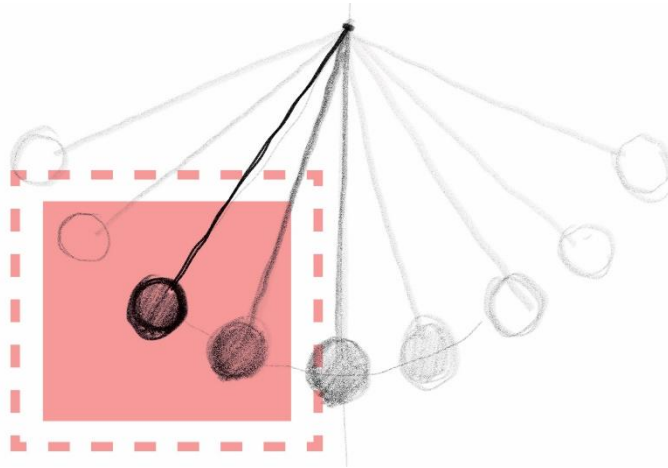
mjuka och hårda värden. Samtidigt som hårda, mätbara, värden går hand i hand med ett rationellt tankesätt går det att hantera hårda värden utifrån en intuitiv position. Det går också att analysera mjuka värden. Definitionen av estetik som en kunskapsform kan vara begränsande för begreppet estetiskt arbete. I uppsatsen bygger estetiskt arbete på estetisk kunskap i syfte att kunna belysa att estetiskt arbete underbyggs av kunskap. Den kategoriska indelningen möjliggör en effektiv analys av det estetiska arbetet då problem kan delas upp med exempelvis upplevelse å ena sidan och tekniska aspekter å andra. Indelningen blir hjälpsam för att bredda förståelsen av landskapsarkitekternas kunskaper till att även inkludera estetik. Men, indelningen begränsar också vad som kan räknas som estetiskt arbete till att det behöver baseras på estetisk kunskap.

Dessutom följer indelningen i estetisk och rationell kunskap en modern förståelse av rationalitet som kopplas tätt an till mätbarhet, en normativ förståelse av rationell (Bornemark 2018). En faktisk definition av rationell är att handla metodiskt och medvetet för att uppnå sina mål (Nationalencyklopedin u.å.b). Enligt den definitionen är Zangwills (2007) *Aesthetic creation theory* ett exempel på en rationell förklaring av hur estetiska egenskaper skapas. Men läses uppsatsen med den normativa förståelse av rationalitet som Bornemark (2018) presenterar framstår även de delar av det estetiska arbetet som faller inom ramen för *Aesthetic creation* som ett motstånd mot övertron på mätbarhet. Oavsett den kategoriska indelningen av kunskaper belyser estetiskt arbete ett arbete som måste bedömas och inte kan mätas.

7.4 Slutsats, om estetik

Uppsatsen har visat att landskapsarkitekterna i projektet Stora torg arbetade med estetik på många olika sätt och har underbyggt att estetisk kunskap kan efterfrågas i professionen. Samtidigt förekom estetik inte som begrepp i dokumenten, det var jag som applicerade begreppet på dokumenten och på så vis skapade analysen. Att fokusera på estetik på detta vis har varit lite som att ta på mig ett par glasögon som filtrerar fram det estetiska ur diskussioner och dokument. Det har inneburit att fokusera på endast ena halvan av pendelns svängningar. Den rika förekomsten av estetiskt arbete i projektet visar på att det går att ta estetisk hänsyn även utan

att använda begreppet estetik. En reflektion som vuxit hos mig under arbetets gång handlar om positionens styrka, relevans eller tyngd och relaterar till en samtida övertro på mätbara värden. Medan, till exempel, ett starkt fokus på upplevelse kan verka svagt kopplat till gestaltningens funktion och ett starkt fokus på uttryck kan verka som alltför ytligt enas dessa aspekter inom begreppet estetik. Genom att tala om estetik kan dessa aspekter samt deras relation till andra aspekter inom projektet belysas. På så vis kan det estetiska arbetet utgöra ett fungerande perspektiv för att betrakta landskapsarkitektur, och därför är estetik ett användbart begrepp inom fältet. För att belysa motpolen till det mätbara. För att kunna tala om den andra av de två polerna som landskapsarkitekten rör sig mellan.

Figur 31. Illustration av fokus på en del av pendelrörelsen.

Referenser

- Allt du velat veta (2018). *Om kunskap med Jonna Bornemark*. [Podcast]. Acast, 25 september 2018.
<https://shows.acast.com/alltduvelatveta/episodes/161omkunskapmedjonnabornemark> [2025-05-02]
- Asdal, K. & Reinertsen, H. (2022). *Doing document analysis: A practice-oriented method*. London: SAGE.
- Birgerstam, P. (2000). *Skapande handling*. Lund: Studentlitteratur. ISBN: 91-44-01399-X
- Bodin, A., Hidemark, J., Stintzing, M. & Nyström, S. (2024). *Arkitektens handbok*. Lund: Studentlitteratur. ISBN:978-91-44-17982-7.
- Bohlin, H. (2014). Tyst kunskap: ett mångtydigt begrepp. I: Bornemark, J. & Svenaeus, F. (red). *Vad är praktisk kunskap?*. Huddinge: Södertörns högskola.
- Bornemark, J. (2018). *Det omätbaras renässans: en uppgörelse med pedanternas världsherravälde*. Stockholm: Volante.
- Collins, H. (2010). *Tacit and explicit knowledge*. Chicago: The University of Chicago Press. ISBN: 9780226113807.
- Dannefjord, P. (1999). *Metod och problem - en inledning till sociologisk analys*. Växjö: Institutionen för samhällsvetenskap. Rapportserie: Institutionen för samhällsvetenskap, Växjö universitet ; 1401-6346. ISBN: 91-89317-00-9.
<https://lnu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A206189&dswid=-6628>
- Eslövs kommun (u.å.a). *Fakta och statistik om Eslövs kommun*. <https://eslov.se/kommun-politik/kommunfakta/befolkning-arbete-och-byggande/> [2025-03-17]
- Eslövs kommun (u.å.b). *Frågor och svar*. <https://storatorg.eslov.se/om-ombyggnaden/fragor-och-svar/> [2025-03-05]
- Flyvbjerg, B. (2006). Five Misunderstandings About Case-Study Research. I: *Qualitative Inquiry*, 2006, 12 (2), p.219-245.
- Hellström Reimer, M. (2010). Unsettling eco-scapes: aesthetic performances for sustainable futures. *Journal of Landscape Architecture*. 5(1), 24-37.
<https://doi.org/10.1080/18626033.2010.9723428>
- Herrington, S. (2016). Beauty: Past and Future. *Landscape Research*, 41/4, 441–449.
- Kulturdepartementet (2018). *Politik för gestaltad livsmiljö* (Regeringens proposition 2017/18:110). Sveriges Riksdag.

- Krupinska, J. (2016). *Att skapa det tänkta: En bok för den arkitekturintresserade*. Studentlitteratur. ISBN: 9789144110783.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur. ISBN: 9789144101675.
- Lehtinen, S. (2021). Aesthetic Sustainability. I: C. P. Krieg and R. Toivanen (red.) *Situating Sustainability: A Handbook of Contexts and Concepts*. 255–267. Helsinki: Helsinki University Press. DOI: <https://doi.org/10.33134/HUP-14-18>.
https://www.researchgate.net/publication/356528827_Aesthetic_Sustainability
- Melcher, K. (2022). Aesthetic Intent in Landscape Architecture: The Particularity of Beauty, Meaning, and Experience. *Landscape Journal* 41(2), 73-92.
doi:10.3368/lj.41.2.73
- Meyer, E. K. (2008). Sustaining beauty. The performance of appearance: A manifesto in three parts. *Journal of landscape architecture*, 3(1), 6-23.
<http://dx.doi.org/10.1080/18626033.2008.9723392>
- Meyer, E. K. (2015). Beyond "sustaining beauty": Musings on a manifesto. In: Deming, E.(red.) (2015). *Values in Landscape architecture and Environmental Design: Finding Center in Theory and Practice*. Baton Rouge: Louisiana State University Press. 30-53.
- Nationalencyklopedin (u.å.a). *Estetik*.
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/estetik> [2025-03-31]
- Nationalencyklopedin (u.å.b) *Rationalitet*.
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/rationalitet> [2025-06-06]
- New European Bauhaus (u.å.). *About the initiative*. https://new-european-bauhaus.europa.eu/about/about-initiative_en [2025-03-31]
- Sandqvist, S. och Vicenzotti, V. (2024). Estetisk hållbarhet: en kritisk introduktion till begreppet inom landskapsarkitektur och stadsbyggnad. I: Arora-Jonsson, S., Waldenström, C., Sandström E. (red.) *Hållbarhetens dimensioner*. Verbal. 213-229.
- Schrijver, L. (2021). Introduction: Tacit Knowledge, Architecture and its Underpinnings. I: Schrijver (red.) *The tacit dimension*. Leuven University Press. 7-21.
<https://doi.org/10.11116/9789461663801>

- Shelley, J. (2022). The Concept of the Aesthetic. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. (Spring 2022 Edition), Edward N. Zalta (ed.).
<https://plato.stanford.edu/archives/spr2022/entries/aesthetic-concept/> [2025-03-31]
- Svensson, C. (2008). *Arkitekttävlingar, om konsten att hitta en vinnare*. Lic.-avh. Stockholm. KTH.
<http://kth.divaportal.org/smash/get/diva2:113584/FULLTEXT01.pdf>
- Treib, M. (2018). Ethics ≠ Aesthetics. *Journal of Landscape Architecture*, 13(2), 30–41.
<https://doi.org/10.1080/18626033.2018.1553391>
- Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. 4:e upplagan. Lund : Studentlitteratur. ISBN: 9789144062167
- Upphandlingsmyndigheten (u.å.). *Om regler för upphandling*.
<https://www.upphandlingsmyndigheten.se/regler-och-lagstiftning/om-regler-for-upphandling/> [2025-03-28]
- van Etteger, R., Thompson, I. H. & Vicenzotti, V. (2016). Aesthetic creation theory and landscape architecture. *Journal of landscape architecture*. 11(1), 80-91.
<https://doi.org/10.1080/18626033.2016.1144688>
- Wallenstein, S.-O. (2008). Uppfinnandet av estetiken. *Tidskrift för Litteraturvetenskap*, 2008, (28)3-4, 61-74. doi: 10.54797/tfl.v38i3-4.12325
- Witz, A., Warhurst, C. & Nickson, D. (2003) The Labour of Aesthetics and the Aesthetics of Organization. *Organization*. 10 (1). 33-54.
<https://doi.org/10.1177/1350508403010001375>
- Zangwill, N. (2007). *Aesthetic creation*. Oxford: Oxford University Press.

Dokument

- Eslövs kommun (2016). *Plan för centrumutveckling*.
- Eslövs kommun (2017a). *Inbjudan till arkitekttävling, Stora torg i Eslöv och anslutningar*.
- Eslövs kommun (2017b). *Tävlingsprogram, Stora torg Eslöv*.
- Sydväst arkitektur och landskap (2017a). *Intresseanmälan*.
- Sydväst arkitektur och landskap (2017b). *Tävlingsförslag - I love Eslöv*.
- Sydväst arkitektur och landskap (2018a). L-16.1-03. I: *Bygghandling Stora torg, Eslöv*.
- Sydväst arkitektur och landskap (2018b). L-16.1-04. I: *Bygghandling Stora torg, Eslöv*.

Sydväst arkitektur och landskap (2018c). L-16.1-03. I: *Systemhandling Stora torg, Eslöv*.

Sydväst arkitektur och landskap (2018d). L-16.1-04. I: *Systemhandling Stora torg, Eslöv*.

Sydväst arkitektur och landskap (2018e). *Utredning stationsgränd*.

Sydväst arkitektur och landskap (2018f). *Utredning uteserveringar Köpmansgatan*.

Figurförteckning

Figur 1. Illustration av estetisk och rationell kunskap som parallella, efter Wallenstein (2008).....	17
Figur 2. Illustration av hur en landskapsarkitekt kan använda den icke-estetiska egenskapen repetition för att skapa den estetiska egenskapen lugn.	19
Figur 3. Illustration av landskapsarkitektens pendlande arbetssätt mellan olika positioner.	24
Figur 4. Illustration av pendelrörelsen applicerad på parallella kunskaper och dess förutsättningar.	25
Figur 5. Tidigare illustration av estetisk och rationell kunskap som parallella kunskaper med en tillagd dimension av tyst kunskap. Överlagringarna mot estetisk och rationell kunskap illustrerar hur tyst kunskap kan utgöra grund för andra kunskapsformer.	27
Figur 6. En pendelrörelse mellan arbetets fyra teoretiska spår.	31
Figur 7. Sverigekarta som visar Eslövs placering i relation till Sveriges fyra största städer.	42
Figur 8. Karta med tillagd svart markering som visar projektområdet i centrala Eslöv. Karta © Lantmäteriet.	42
Figur 9. Flygfoto över Stora torg i Eslöv med egna markeringar av relevanta platsnamn, att jämföra med Tävlingsförslagets illustrationsplan. Ortofoto © Lantmäteriet.	43
Figur 10. Illustrationsplan från Tävlingsförslaget. © Sydväst arkitektur och landskap.	44
Figur 11. Foto över torgytan mot hotellet där mötet mellan markmaterial syns.	45
Figur 12. Foto mot hotellet från Perennparketten där dammen kan anas bakom planteringen.	45
Figur 13. Foto av Stationsgränd mot stationshuset där markteglet som knyter samman torgytan med gränden syns.....	46
Figur 14. Stora torg innan omgestaltning. (Hultman, S. (2019). [fotografi]. https://susannehultman.se/2019/05/stora-torg-en-lordagsformiddag-i-maj/ [2025-06-06] CC BY-NC-ND 4.0).....	47
Figur 15. Trappan framför hotellet innan rivning. (Hultman, S. (2009). [fotografi]. https://susannehultman.se/2015/05/hotell-stensson-i-blogg100/ [2025-06-06] CC BY-NC-ND 4.0)	47
Figur 16. Illustration av arbetet med höjdsättning som en pendelrörelse mellan estetiska och tekniska egenskaper.	55

Figur 17. Principillustrationer som förklarar gestaltningsförslaget efter teman. Tävlingsförslaget © Sydväst arkitektur och landskap.	58
Figur 18. Materialpaletten förklarar gestaltningsförslaget genom ett narrativ där förslaget kopplas till det omkringliggande landskapet. Tävlingsförslaget © Sydväst arkitektur och landskap.	59
Figur 19. Platsens förutsättningar kopplas till värden. Utklipp från Utredning uteserveringar Köpmansgatan © Sydväst arkitektur och landskap.	62
Figur 20. Plankarta där uteserveringarnas placering visas utifrån funktionella och upplevelsemässiga aspekter. Utklipp från Utredning uteserveringar Köpmansgatan © Sydväst arkitektur och landskap.	63
Figur 21. Sektion som visar användning av uteserveringar utifrån ett upplevelsemässigt scenario. Utklipp från Utredning uteserveringar Köpmansgatan © Sydväst arkitektur och landskap.	63
Figur 22. Utklipp från Tävlingsförslag (Sydväst arkitektur och landskap 2017b) Tävlingsförslag © Sydväst arkitektur och landskap.	67
Figur 23. Utklipp från Systemhandling (Sydväst arkitektur och landskap 2018c) Systemhandling © Sydväst arkitektur och landskap.	67
Figur 24. Utklipp från Bygghandling (Sydväst arkitektur och landskap 2018a) Figurerna belyser markbeläggningens utveckling över ritningarnas successiva utveckling. Bygghandling © Sydväst arkitektur och landskap.	67
Figur 25. Utklipp från Tävlingsförslaget (Sydväst arkitektur och landskap 2017b) Tävlingsförslag © Sydväst arkitektur och landskap.	69
Figur 26. Utklipp från Systemhandling (Sydväst arkitektur och landskap 2018c) Systemhandling © Sydväst arkitektur och landskap.	69
Figur 27. Utklipp från Bygghandling (Sydväst arkitektur och landskap 2018a) Särskilt intressant är att se hur Perennparkettens utformning förändrats från ritning till ritning. Bygghandling © Sydväst arkitektur och landskap.	69
Figur 28. Utklipp från Tävlingsförslaget (Sydväst arkitektur och landskap 2017b) Tävlingsförslag © Sydväst arkitektur och landskap.	72
Figur 29. Utklipp från Systemhandling (Sydväst arkitektur och landskap 2018d) Systemhandling © Sydväst arkitektur och landskap.	72
Figur 30. Utklipp från Bygghandling (Sydväst arkitektur och landskap 2018b) Notera särskilt förändringen av redovisningen av träd och markbeläggningen som båda bytt skepnad med ritningarnas utveckling. Bygghandling © Sydväst arkitektur och landskap.	72
Figur 31. Illustration av fokus på en del av pendelrörelsen.	80

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU kan publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver i sådana fall godkänna publiceringen. I samband med att du godkänner publicering kommer SLU även att behandla dina personuppgifter (namn) för att göra arbetet sökbart på internet. Du kan närsomhelst återkalla ditt godkännande genom att kontakta biblioteket.

Även om du väljer att inte publicera arbetet eller återkallar ditt godkännande så kommer det arkiveras digitalt enligt arkivlagstiftningen.

Du hittar länkar till SLU:s publiceringsavtal och SLU:s behandling av personuppgifter och dina rättigheter på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>

☒ JA, jag, Jakob Ekelund, har läst och godkänner avtalet för publicering samt den personuppgiftsbehandling som sker i samband med detta

☐ NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse till att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.